

MERIVOIMAT OSANA SUOMEN SUURINTA KUNTOKOULUA
Patrick Francke

Liikuntapedagogiikan
pro gradu –tutkielma
Kevät 2006
Liikuntatieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ:

Francke, P. 2006: Merivoimat osana Suomen suurinta kuntokoulua. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Liikuntapedagogiikan pro gradu –tutkielma. S. 97.

Tutkimuksessa tarkastellaan merivoimien liikuntakoulutuksen nykytilaa varusmiesten näkökulmasta. Päähuomio kiinnittyy varusmiesten näkökulmiin liikunnan merkityksestä asepalveluksessa, johtajuusnäkökulmiin, liikuntakoulutuksen koettuun laatuun, kantahenkilökunnan pätevyyteen ja varusmiesten yleiskiinnostukseen liikuntaa kohtaan.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat saapumiserien II/04 ja 1/05 varusmiehet (n=952), joista Uudenmaan Prikaatin (UudPr) varusmiehiä 519, Kotkan Rannikkoalueen (KotRa) 148 ja Suomenlahden Merenpuolustusalueen (SIMepa) 285.

Tiedonhankinnassa käytettiin kyselylomaketta, joka rakentui monivalintakysymyksistä, joihin vastaaminen tapahtui optisia lomakkeita käyttämällä. Varusmiehiltä selvitettiin heidän mielipiteitä merivoimien liikuntakoulutukseen liittyvistä tekijöistä. Aineiston käsittely tapahtui SPSS –ohjelmalla. Tilastollisista testeistä käytettiin varianssianalyysiiä ja korrelaatiota.

Joukko-osastojen välillä löytyi eroja liikuntakoulutuksen laadusta ja kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksista. Kotkan Rannikkoalueen varusmiehet kokivat liikuntakoulutuksen laadukkaampana kuin Uudenmaan prikaatin ja Suomenlahden Merenpuolustusalueen varusmiehet. Suomenlahden merenpuolustusalueen varusmiehet antoivat kriittisintä palautetta kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksista samalla kuin kyseisen varuskunnan varusmiehet kuitenkin kokivat Kotkan Rannikkoalueen varusmiesten kanssa eniten kiinnostusta liikuntaa kohtaan. Miehistön ja varusmiesjohtajien välillä oli merkitseviä eroja lähes joka osa-alueella. Keskiarvot kertovat varusmiesten antaneen keskinkertaisen (2,92 skaalalla 1-5) arvosanan kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksista, samanarvoisen (2,98) arvion liikuntakoulutuksen laadusta, keskiarvon 3,32 liikunnan merkityksestä, arvosanan 3,22 kouluttajien liikuntakoulutuksellisesta pätevyydestä ja keskiarvon 2,85 yleisestä liikunnallisesta kiinnostuksesta.

Merivoimien liikuntakoulutuksen ja yleisen varusmieskoulutuksen mielekkyyden edesauttaminen näyttäisi olevan perustana kehitykselle ja ehkä myöskin liikuntakipinän syntymiselle. Varusmiesten vastauksista havaitaan yleisasenteen olevan voimakkaasti yhteydessä jokaiseen osa-alueeseen. Positiiviset vastaukset yhdellä osa-alueella toivat samankaltaisia vastauksia myös muissa aihepiireissä. Voisi kuitenkin kuvitella kehityksen menevän oikeaan suuntaan uuden johtamisteorian ja uudistetun liikuntakoulutuksen ansiosta. Tosin parannettavaa näyttäisi olevan varsinkin miehistön (jääkärit, tykkimiehet, pioneerit) eli kuuden kuukauden palvelusta suorittavien varusmiesten motivoinnissa ja huomioonottamisessa. Miehistö muodostaa kaikesta huolimatta suurimman osan reserviin siirtävistä varusmiehistä, jolloin heidän liikunnallisen kiinnostuksen herättäminen olisi uskottavan maanpuolustuksenkin kannalta tärkeää.

Avainsanat: Merivoimat, liikuntakoulutus, varusmiehet, kokemukset

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 NUORTEN LIIKUNTA YHTEISKUNNASSA.....	7
2.1 Liikunnan merkitys.....	7
2.2 Nuorten liikuntatottumukset, -taustat ja fyysinen kunto	8
2.3 Liikuntaharrastuksen motiivit.....	9
2.4 Nuoruuden liikunnan vaikutukset	10
3 PUOLUSTUSVOIMIEN LIIKUNTAKOULUTUS.....	13
3.1 Fyysisen koulutuksen päämäärä ja tavoitteet	13
3.2 Liikuntakoulutus osana fyysistä koulutusta	14
3.2.1 Liikuntakoulutuksen ohjeistus ja toteuttaminen	16
3.2.2 Liikuntakoulutuksen toteutuminen	18
3.3 Varusmiesten liikunta-aktiivisuus ja mielipiteet liikuntakoulutuksesta.....	19
3.3.1 Liikuntakoulutuksen merkitys	21
3.3.2 Liikuntakoulutuksen laadun arviointi	22
3.3.3 Liikuntakäsityksiin vaikuttaminen	23
3.4 Kouluttajien liikuntakoulutuksellinen pätevyys.....	25
3.4.1 Henkilökunnan koulutus.....	26
3.4.2 Pedagogiikka ja motivointi varusmieskoulutuksessa	27
4. JOHTAJUUS PUOLUSTUSVOIMISSA	30
4.1 Johtajuusteorioita.....	30
4.2 Syväjohtaminen	31
4.3 Hyvän johtajan toimintamallit ja piirteet.....	34
5 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS JA TUTKIMUSONGELMAT	37
5.1 Tutkimuksen viitekehys	37
5.2 Tutkimusongelmat.....	38
6 TUTKIMUSMENETELMÄT	39
6.1 Kohderyhmä	39
6.2 Tutkimusmenetelmän valinta	39
6.3 Aineiston käsittely	41
6.4 Tutkimuksen luotettavuus	42

6.4.1 Tutkimuksen reliabiliteetti.....	42
6.4.2 Tutkimuksen validiteetti	43
7 TULOKSET	46
7.1 Varusmiesten käsitykset joukko-osaston mukaan.....	46
7.2 Varusmiesten mielipiteet sotilasarvon mukaan.....	51
7.3 Liikuntataustan yhteys varusmiesten mielipiteisiin	56
7.4 Varusmiesten kokemusten ja mielipiteiden keskenäiset yhteydet	57
8 POHDINTA	59
8.1 Tulosten tarkastelua.....	59
8.1.1 Tarkastelu joukko-osaston perusteella.....	59
8.1.2 Tarkastelu sotilasarvon perusteella.....	62
8.1.3 Tarkastelu liikuntataustan perusteella.....	64
8.1.4 Tutkittavien aihepiirien yhteydet toisiinsa	65
8.2 Toimenpide-ehdotukset merivoimien liikuntakoulutuksen kehittämiseksi.....	65
8.3 Itsekritiikkiä.....	68
8.4 Jatkotutkimusehdotuksia	69
LÄHTEET.....	71
LIITTEET	76
LIITE 1 Kyselylomake varusmiehille suomeksi	
LIITE 2 Kyselylomake varusmiehille ruotsiksi	
LIITE 3 Varusmiesten mielipiteet liikuntakoulutukseen liittyvistä tekijöistä joukko- osaston mukaan.	
LIITE 4 Varusmiesten mielipiteet liikuntakoulutukseen liittyvistä tekijöistä sotilasarvon mukaan.	

1 JOHDANTO

Suomessa uskottava maanpuolustus perustuu yleiseen asevelvollisuuteen, joka vuosittain sitouttaa suurimman osan lukion tai ammattikoulun päättäneistä nuorista. Armeijassa vietetyn 6kk-12kk palveluksen aikana nuoret opetetaan eri tehtäviin mahdollista kriisitilannetta varten. Valtiota palvellessaan nuorten toimintaa ohjataan armeijan taholta, jolloin kunto yleensä kohenee ja taistelukyky paranee. Reserviin siirryttäessä nuorilla on kuitenkin jälleen vapaus valita tekemisistään. Valtio ei voi muuta kuin kertausharjoituksin ohjata reserviläisten liikunta-aktiivisuutta. Täten asepalveluksen aikaisen liikuntakoulutuksen kuuluisi kyetä herättämään liikuntakipinä, jotta reservin taistelukyky säilyisi myös asevelvollisuuden jälkeen.

Miten uskottava maanpuolustus valtiollamme on, mikäli reserviläiset ovat suurimmalta osin liikunnallisesti passiivisia ja oletettavasti täten myös taistelukyvyltään kelvottomia? Kuuluisiko asepalveluksen tehtäviä priorisoida, kun koulutukseen kulutetut varat luovat vain hetkellisesti taistelukykyisiä varusmiehiä, mikäli fyysisen suorituskyvyn ylläpitäminen ei siirry reserviin? ”Ohi on” merkitsee ymmärrettävistä syistä tietynlaista vapautta, mutta päteekö se myös kunnon ylläpitämisen halukkuuteen? Sotilaat ovat henkilöitä, joiden palveluksia ei toivota tarvittavan, mutta mikäli tarve kuitenkin vaatii, on pystyttävä luottamaan siihen, että he ovat kyvykkäitä toteuttamaan tehtävänsä tositilanteissa.

Armeijan tarjoamaa liikuntakoulutusta ei ole yleisesti ottaen pidetty kovinkaan monipuolisena tai innostavana (Joenväärä 1999, 59). Puolustusvoimien tarjoaman liikuntakoulutuksen yksi suurimmista haasteista näyttäisi olevan mielekkyyden ja tehokkuuden yhdistäminen. Tähän ei välttämättä koskaan päästä ilman motivoituneita ”syväjohtajia”. Täten tämän tutkimuksen eräänä aspektina ovat varusmiesten kokemukset kouluttajien johtajuudellisesta pätevyydestä, jotka omalta osaltaan mahdollisesti vaikuttavat kokemuksiin liikuntakoulutuksen mielekkyydestä. Johtajuus on näkyvästi esillä varusmiesten jokapäiväisessä kasarmielämässä, johon monet varusmiehet yhdistävät kaiken mikä armeijaan liittyy. Onko kantahenkilökunnan johtajuuskyvykkyydellä oma roolinsa reservin liikunnallisten elämäntapojen omaksumisessa?

Liikuntakoulutuksellinen mielekkyys on vuosien varrella kehittynyt, mutta sen todellinen kansanterveydellinen vaikutus ei välttämättä ole parantunut (Rintala 1990 vrt. Vähätalo 2005). Laatu- ja motivoitinäkökuililla on siis merkittävä vaikutus siihen, missä määrin reservi kotiuduttuaan liikuntaa harrastaa. Tähän liittyy omalta osaltaan myös kantahenkilökunnan liikuntakoulutuksellinen pätevyys, jonka selvittäminen on välttämätöntä yleistilanteen hahmottamisen kannalta. Myös liikuntakoulutuksen yleismerkityksen arvioiminen on oleellista, jotta ymmärrämme, miten liikuntapainoitteista palvelusaika varusmiesten mielestä nykyään on.

Edellämainittuja tekijöitä tarkastellaan ja tutkitaan tässä tutkimuksessa kolmesta varusmiesnäkökulmasta: Joukko-osasto (palveluspaikka), sotilasarvo ja liikuntatausta. Merivoimien palveluspaikat (Uudenmaan Prikaati, Suomenlahden Merenpuolustusalue ja Kotkan Rannikkoalue) poikkeavat tiloiltaan siinä mielessä, että UudPr ja SIMepa sijaitsevat mantereella ja KotRa saarilla (linnakkeet). Kolmen varuskunnan tarkastelu antaa kuvan siitä, miten tilat, puitteet ja koulutukselliset tekijät vaikuttavat heidän mielipiteisiin. Sotilasarvon näkökulmasta tapahtuva tarkastelu kertoo omalla tavallaan nuorten mielipiteistä. Toivottavaa olisi, ettei asema vaikuta kokemuksiin. Liikuntataustojen perusteella tapahtuva tarkastelu kertoo, miten tehokkaasti merivoimat kykenevät vaikuttamaan eritaustaisten nuorten mielipiteisiin. Toivottavaa olisi, että vähemmän liikunnallisten mielipiteisiin kyettäisiin vaikuttamaan kannustavalla tavalla.

2 NUORTEN LIIKUNTA YHTEISKUNNASSA

2.1 Liikunnan merkitys

Liikunnalla on tunnetusti positiivisia vaikutuksia yksilön hyvinvoinnille. Liikunnan merkitystä voidaan tarkastella yksilön ja yhteiskunnan kannalta ja toisaalta myös ulottuvuudella aineellinen – henkinen. Aineellinen ulottuvuus käsittää ihmisen fysiologiaan liittyvät tekijät ja liikunnan vaikutukset niihin, kun taas henkinen ulottuvuus sisältää kaiken psyykeen liittyvän. Liikunnan terveydellinen merkitys voi olla yksilölle sekä objektiivista että subjektiivista. (Vuolle, Telama & Laakso 1986, 19).

Liikunnan henkinen merkitys perustuu lähinnä yksilön subjektiivisiin kokemuksiin liikunnasta. Tämä käsittää kaiken mikä liittyy elämyksellisyyteen, liikkumisen hyötynäkökulmiin, toiveisiin ja itsensä toteuttamiseen. Henkisen ulottuvuuden tärkeimpänä tavoitteena on siis yksilön mielenterveyden vaaliminen ja positiivisten elämysten luominen. (Vuolle ym. 1986, 20.) Mielekkyyden on Csikszentmihalyin (1990) mukaan yksi peruselementeistä, kun puhutaan ihmisistä liikkumaan motivoivista tekijöistä. Wankel (1993) toteaa kunnan kohottamisen olevan toinen tärkeä kulmakivi motivaatiotekijöiden joukossa (Liukkonen 1998, 10). Csikszentmihalyi (1990) on todennut ihmisen pääsevän hyvien liikunnallisten suoritusten avulla eräänlaiseen hetkelliseen hyvänolon kyllästävässä mielentilaan, josta hän käyttää nimeä ”flow”. Liikunnan perimmäisenä tarkoituksena ei siis ole pelkästään ylläpitää tai kehittää fyysistä suorituskykyä vaan myös tuoda onnistumisen elämyksiä ja yksinkertaisesti hyvää oloa, joka epäsuorasti vaikuttaa yksilön kuntoon saamalla hänet hakemaan uudestaan samaa olotilaa kuntoilun parista.

J.C.F. GutsMuths (1793) toteaa Antero Heikkisen (1991, 102) mukaan ”voimisteluun” liittyvän kaikenlaiset ruumiinharjoitukset hyppimisestä ja juoksemisesta aina ääneen lukemiseen asti. Samaisessa kirjoituksessa GuthMuths toteaa voimistelun karaisevan, auttavan ohjaamaan mielenliikkeitä, tekevän rohkeaksi vaaratilanteissa, pitävän

toimeliaana ja terävöittävä ajatuksia. Voimistelun perustavoitteeksi hän mainitsee velttouden häivyttämisen ja miehuuden vahvistamisen, jotta miehiin voitaisiin luoda sotilaskuntoisuutta. Toisin sanoen liikunta eli ”voimistelu” oli jo 1800-luvulla läheisessä yhteydessä sotilaskoulutuksen kanssa ja liikunnan merkitykset sotilaan toimintakyvylle tiedostettiin varsin hyvin.

2.2 Nuorten liikuntatottumukset, -taustat ja fyysinen kunto

Ennen varusmiespalvelukseen astumista nuoret ovat kokeneet liikunnallisia elämyksiä varsin vaihtelevissa määrin. Jokainen on peruskoulussa osallistunut liikuntatunneille, joiden laatu on kouluista ja opettajista riippuvaista, mutta suurimmat kokemukselliset erot näkyvät kuitenkin vapaa-ajan harrastuneisuudessa. Iän mukana nuoret miehet alkavat jakautua yhä enemmän täysin passiivisiin ja toisaalta erittäin aktiivisiin. Passiivisten määrä kasvaa enemmän. (Telama & Nupponen 2001, 30.) Vuolteen ym. (1986) tutkimuksen mukaan valtaosa varusmiesikäisistä harrastaa säännöllisesti liikuntaa. 16-19-vuotiaat liikkuvat keskimäärin 20 minuuttia päivässä, mikä eroaa tulkitsemistavasta riippuen hieman Joenväärän (1999) tutkimuksen tuloksista. Joenväärä (1999) tutki varusmiesten mielipiteitä puolustusvoimien liikuntakoulutuksesta. Hänen tutkimuksensa mukaan varusmiehistä vain 20 % liikkuu vapaa-ajallaan 30 min kerrallaan neljä kertaa tai useammin viikossa. Vuolteen ym. (1986) tutkimuksen mukaan 28 % pojista liikkuu vähintään tunnin päivässä. Tästä joukosta puuttuvat tosin työssäkäyvät nuoret.

”Liikunta ei ole enää niin kuin ennen. Sen kenttä on sekoittunut ja sinne on ilmaantunut uusia lajeja ja uusia harrastajia”. (Sironen 1995, 93.) Nuorten liikunnan harrastaminen on muuttunut lajien osalta uusien trendien vanavedessä. Ilmiö ei ollut havaittavissa vielä 1980-luvulla, kun Vuolle ym. (1986) tutkivat suomalaisten liikuntatottumuksia. Heidän tutkimuksensa mukaan nuoret harrastivat kesäisin eniten pyöräilyä, uintia, kävelyä, juoksua, voimistelua ja jalkapalloa. Talvella suosituimmat liikuntamuodot olivat kävely, hiihto, juoksu, kotivoimistelu, uinti, voimistelu sekä poikien keskuudessa jääkiekko (Vuolle ym. 1986, 62). Telama ja Nupponen (2001, 31) ovat myöhemmin tutkineet

samaa aihetta ja todenneet, että perinteiset lajit kuten hölkkä ja pyöräily ovat säilyttäneet suosionsa samalla kuin hiihdon harrastaminen on vähentynyt. Salibandy on saman tutkimuksen perusteella noussut suosituimpien joukkuepelien joukkoon. Joenväärä (1999, 50-51) tutki varusmiespalvelusta suorittavien nuorten mielipiteitä eri urheilulajeista. Tulokset osoittivat joukkuelajien kiinnostavan varusmiehiä kaikkein eniten. Hiihto ja suunnistus saivat vähiten kannatusta. Tässäkään tutkimuksessa ei käsitelty ns. muotilajien kiinnostavuutta, joten niiden suosio jää pelkän pohtimisen varaan. Kunttu ja Huttunen (2001, 31-32) totesivat saman kuin Joenväärä palloilulajien suosiosta tutkiessaan alle 35-vuotiaiden korkeakouluopiskelijoiden liikuntatottumuksia.

2.3 Liikuntaharrastuksen motiivit

Selittäessä harrastusmotivaation syntymistä, on välttämätöntä ottaa huomioon yhtäältä aikaulottuvuus ja toisaalta yksilölliset ja ympäristötekijät (Vuolle ym. 1986, 23). Jokaisella on yksilöllinen tausta, joita tarkasteltaessa pyritään löytämään syitä tietynlaiselle käyttäytymiselle. Kyseiset taustatekijät jaotellaan Vuolteen ym. (1986) mukaan sosiaalekologiseen ympäristöön, yksilön kehityshistoriaan, kokonaistilanteeseen, yllykkeisiin, henkilön motiiviominaisuuksiin, motiiveihin ja intentioihin.

Tilannetekijöiden tarkastelu on tärkeää motiivituloja tutkittaessa. Tämän vuoksi on tärkeää ottaa huomioon yleismotivaation ja tilannemotivaation käsitteet. (Vuolle ym. 1986, 151.)

Yleismotivaatiolla tarkoitetaan tiettyyn toimintaan liittyvää pysyvää motivaatiota tai kiinnostusta. Esimerkkinä pysyväisluontoisesta motivaatiosta voidaan mainita yksilön halu pitää itsensä fyysisesti hyvässä kunnossa. Tilannemotivaatioon lasketaan tekijät, jotka viime kädessä ratkaisevat yksilön osallistumisen toimintaan. Siihen liittyvät yksilön oma todellinen kiinnostus toimintaa kohtaan eli yleismotivaatio sekä tilanteeseen vaikuttavat yllykkeet ja toimintaa rajoittavat esteet. (Vuolle ym. 1986, 151.)

Aikuisten liikuntamotivaatiota tutkiessaan Vuolle ym. (1986, 155) totesivat, että 80 % koehenkilöistä kokivat rentoutumisen, terveyden ja kunnon olevan tärkeitä heidän liikuntaharrastuksensa kannalta. Voitaisiinko nuorten osalta olettaa, virkistyksen ja elämyksellisyyden olevan merkittävimmät syyt harrastaa liikuntaa? Elämyksellisyys ei ollut vaihtoehtona samaisessa tutkimuksessa mutta tulosten perusteella voidaan todeta, että nuorille liikunnan sosiaalinen aspekti on tärkeä tarveluonteinen tekijä. Uusien ystävien hankkiminen ja sosiaalinen kanssakäyminen ovat siis merkittäviä motivaatiotekijöitä nuorten liikkumiselle. Sosiaalinen kanssakäyminen käsittää myös vastakkaisen sukupuolen tapaamista, joka ehkä omalta osaltaan vaikuttaa negatiivisesti varttuneempien nuorten liikunnan harrastamiseen. Urheiluhan erottelee sukupuolet useimmissa liikuntamuodoissa ja täten se vie erään tärkeän elementin nuoria motivoivista tekijöistä. Motivaatiota tarkasteltaessa lähes 60 % 19-vuotiaista kokivat kuitenkin virkistyksen ja rentoutuksen olevan tärkeimmät motiivit liikunnan harrastamiselle. (Vuolle ym. 1986, 64.) Samoihin lopputuloksiin tuli myös Pietilä (1984) pro gradu tutkielmassaan. Muista motivaatiotekijöistä kilpailuvietin tyydyttäminen koettiin myös tärkeänä mutta sen merkitys pienenee mitä vanhemmaksi nuori tulee (Vuolle ym. 1986, 64-65). Nuoruuden liikuntaan motivoivat tekijät ovat moninaisia, joiden syy-seuraus-suhdetta voi spekuloida monella tavalla. Motiivit muuttuvat iän mukana, kuten Sironenkin (1995, 112) toteaa ihmisen viime käden motiivista liikkua, ”kuinka moni keski-ikäinen kuntoilija lähteekään lenkille jo yksinkertaisesti jäädäkseen henkiin.”

2.4 Nuoruuden liikunnan vaikutukset

Puolustusvoimien liikuntakoulutuksen tärkeimpänä tavoitteena on saada synnytettyä varusmiehiin elinikäinen liikunnallinen kipinä reserviin (Pekoul-os PAK C 01:03, 6). Ennen palvelukseen astumista nuoret ovat kokeneet koulutuksesta riippuen erilaista koululiikuntaa, joka omalta osaltaan vaikuttaa aikuisiän liikunnan harrastamiseen. ”Kouluiän jälkeen merkittäviä sosiaalistajia ovat lisäksi ainakin työympäristö ja puolustuslaitos”, toteaa Laakso (1984, 27) tutkiessaan lapsuuden ja nuoruuden kasvuympäristöä aikuisiän harrastuneisuuden selittäjänä.

Harrastuksen sisäistymiseen vaikuttavat monet eri tekijät mutta tärkeintä on saada nuoriin oikea asenne liikuntaa kohtaan. Tämä merkitsee miellyttävien kokemusten hankkimista liikunnasta, mutta myös tuntemuksia fyysisesti hyväkuntoisena olemisesta. Ilon ja virkistykseen sekä onnistumisen elämysten kokeminen ovat tärkeitä kyseisen tavoitteen kannalta (Bain 1980, Laakson 1984, 19 mukaan). Ympäristötekijöillä on omalta osaltaan suuri merkitys liikunnallisuuden kannalta ja sitä ennustettaessa. ”Ympäristötekijöillä tarkoitetaan kaikkia niitä yksilön fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöön liittyviä ominaisuuksia, jotka tavalla tai toisella säätelevät yksilön liikuntaharrastuksen kehittymistä” (Laakso 1984, 27). Kyseiseen kategoriaan lasketaan myös puolustusvoimat ja asepalveluksen suorittaminen. Erilaiset ympäristötekijät eivät välttämättä vaikuta yksinomaan suoraan motiiveihin tai harrastuskäyttäytymiseen, vaan myös tietoihin, taitoihin, asenteisiin ja normeihin, jotka edelleen vaikuttavat motiiveihin ja harrastuksiin. (Laakso 1984, 18-27.)

Maanpuolustuskorkeakoulussa kadetit opiskelevat sotilaspedagogiikkaa, jota myös maanpuolustusopistossa opetetaan. Koulutus tähtää osittain siihen, että tulevat upseerit osaavat toimia koulutuksessa myös liikunnanopettajina (Holthoer & Ohrankämmen 2001, 79-80). Opettajan on todettu usein pääasiassa vahvistavan jo syntyneitä liikunta-asenteita ja harrastuksia (Snyder & Spreitzer 1978, Laakson 1984, 39 mukaan). Tosin emme ehkä voi olettaa, että puolustusvoimien tarjoama liikuntakoulutus olisi verrattavissa koulujen vastaavaan koulutukseen. Puolustusvoimien liikuntakoulutuksen tarkoituksenaan on myös kouluttaa varusmiehistä taistelukelpoisia sotilaita, jolloin pedagoginen ote ei aina synnytä parasta mahdollista tulosta.

Koulujen tarjoamaa kerhotoimintaa on tutkittu Yhdysvalloissa Tutkimuksista saadut tulokset osoittavat, että kyseinen toiminta korreloi positiivisesti myöhempään liikuntaharrastukseen. (Krotee & La Point 1979, Laakson 1984, 39 mukaan.) Vastaavaa kerhotoimintaa ei Suomessa koulumaailmassa niinkään esiinny mutta esimerkiksi Kotkan Rannikkoalueen Kirkonmaan Linnake on saanut varusmiestoimikunnan avulla varusmiehiä motivoitua lähes jokapäiväiseen kerholiikuntaan. Varusmiehet käyvät vapaa-ajallaan liikkumassa, josta heitä palkitaan ahkeruudesta riippuen tietyllä määrällä kuntoisuuslomina. Yksikön päällikkö, liikuntakasvatusupseeri ja varusmiehet ovat kaikki

olleet tyytyväisiä kyseiseen järjestelyyn, joka on keskustelujen perusteella parantanut varusmiesten motivaatiota samalla kuin heidän fyysinen kuntonsa on noussut.

Laakson (1984, 210) tutkimuksen mukaan sosiaalitekijät eli koti, koulu ja toveripiiri selittävät miesten osalta sekä nuoruuden että aikuisiän harrastustoimintaa. Myös kasvuympäristöllä oli tutkimuksen mukaan merkityksellinen vaikutus harrastustoiminnalle. Ilman lapsuus- ja nuoruusvaiheen myönteisiä liikuntakokemuksia liikuntaharrastus ei myöskään näytä yleensä toteutuvan hyvissäkään aikuisiän olosuhteissa. Täten aikuisiän harrastuneisuus vaatii yleensä toteutuakseen molempia tekijöitä. (Laakso 1984, 218.)

Opiskelu voidaan nähdä aikuisuutta edeltävänä etappina nuoren elämässä, joten kyseisen ajanjakson aikaiset liikuntatottumukset määrittelevät omalta osaltaan tulevaisuuden harrastuneisuutta. Liikuntatottumuksia ja kuntoa tutkittaessa alle 35-vuotiaista korkeakouluopiskelijoista 60 % miehistä ja puolet naisista arvioi oman kuntonsa hyväksi tai melko hyväksi. 14 % vastanneista opiskelijoista arvioi vastaavasti kuntonsa huonoksi tai melko huonoksi. Kuntoliikuntaa harrasti vähintään kerran viikossa 76 % miehistä ja 79 % naisista. Viidennes opiskelijoista harrasti liikuntaa neljä kertaa viikossa tai enemmän. Miehet ja naiset kokivat kunnon ja virkistyksen tärkeimmiksi syiksi harrastaa liikuntaa. Muita tärkeitä syitä olivat arjesta irtautuminen ja paineiden purkaminen sekä vaihtoehto ”jotta näyttäisi hyvältä”. (Kunttu & Huttunen 2001, 31-32.)

Oman kunnon arviointi on aina kyselyyn osallistuvan subjektiivinen näkemys siitä, miten hän itse kokee liikunnallisen aktiivisuutensa tai fyysisen kuntonsa. Tuloksia tarkasteltaessa on täten luotettava koehenkilön vastauksiin. Tutkimustulosten luotettavuutta on tutkittu kertausharjoituksiin osallistuneilla reserviläisillä. Tulokset osoittivat nuorten miesten liioittelevan omaa kuntoaan. Mielipidetutkimukset eivät tutkimustulosten mukaan välttämättä kerro henkilön todellisesta liikunnallisesta aktiivisuudesta tai suorituskyvystä. Etenkin liikunnallisesti passiiviset henkilöt liioittelevat usein liikunnallista aktiivisuuttaan. (Fogelholm ym 2005.)

3 PUOLUSTUSVOIMIEN LIIKUNTAKOULUTUS

3.1 Fyysisen koulutuksen päämäärä ja tavoitteet

Varusmiesten fyysisen koulutuksen päämääränä on kouluttaa taistelu-, marssi, liikunta- ja muulla fyysisesti harjaannuttavalla koulutuksella sijoituskelpoisia sotilaita sodan ajan joukkoihin (Pekoul-os PAK C 01:03, 4). Koulutus aloitetaan nousujohteisesti niin, että varusmiehet totuttautuvat tulevaan vaativaan taistelukoulutukseen. Tällä tavalla pyritään minimoimaan palveluksen keskeyttävien lukumäärää. (Liesinen 2001, 24).

Nousujohteisuus ajoitetaan, suunnitellaan ja toteutetaan siten, että varusmiesten fyysinen suorituskyyky on korkeimmillaan palvelusajan lopussa. Varusmiespalveluksen alkuvaiheilla painotetaan liikuntakoulutuksen kautta tapahtuvaa fyysisen kunnon parantamista samalla, kun taistelukoulutuksessa painotetaan lähinnä taitojen opettelemista. Vasta palveluksen loppupuolella taistelu- ja marssikoulutuksen osuus fysiikan kehittämisessä kasvaa. Fyysisen koulutuksen periaate on, että sen kuormittavuus on optimaalinen suorituskyyvyn parantamisen kannalta. (Pekoul-os PAK C 01:03, 4.)

Varusmiesten fyysinen suorituskyyky on saatava sellaiselle tasolle, että he kykenevät joukkonsa mukana reserviin siirrettäessä täyttämään menestyksellisesti oman puolustushaaran, aselajin ja koulutushaaran mukaiset taistelutehtävänsä vähintään kahden viikon ajan jatkuvassa taistelukosketuksessa ja käyttämään kaikki voimavaransa yhtämittaisesti 3-4 vuorokautta kestävään vaativaan lopputaisteluun. (Pekoul-os PAK C 01:03, 2.) Taistelijan on pystyttävä toimimaan 25 kiloa painavan taistelutarustuksen ja 35-40 kiloa painavan kenttävarustuksen kanssa sekä kantamaan muita varusteita ja kenttävälineitä. Taistelijalta vaaditaan siis monipuolisia fyysisiä ominaisuuksia. (Santtila 2001, 34). Nykyisillä kuntotesteillä mitattuna varusmiesten fyysisen suorituskyyvyn tavoitteet ovat seuraavat: Kestävyys (12-minuutin juoksumetri, vähintään 2800 metriä), lihaskunto (lihaskuntotestin kuntoluokka vähintään HYVÄ). Lisäksi hyvät ominaisuudet liikkua maastossa, hyvä suunnistus- ja uimataito sekä ampumataito.

Näihin tavoitteisiin pitäisi miehistön osalta päästä puolessa vuodessa, joten fyysinen koulutus muuttuu luonnollisesti peruskauden jälkeen raskaammaksi ja vaativammaksi.

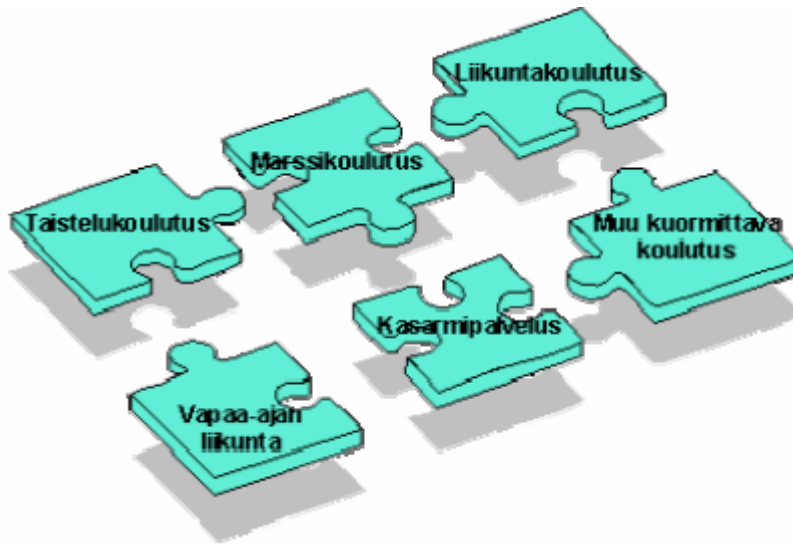
Fyysisen koulutuksen tavoitteet nivoutuvat yhteen liikuntakoulutuksen tavoitteiden kanssa. Täten ne pystyvät hyvin täydentämään toinen toistaan.

3.2 Liikuntakoulutus osana fyysistä koulutusta

Varusmieskoulutuksen lähtökohtana on tehokas koulutus, jonka keskeisimpänä käsitteenä on sotilaspedagogiikka. Kouluttajien täytyy siis omaksua tietynlaiset pedagogiset ominaisuudet, joita heidän kuuluu soveltaa sotilaskoulutuksessa. Sotilaskouluttajat ovat samalla myös oman joukkonsa liikuntakouluttajia eli liikunnanopettajia ja valmentajia (Toiskallio 1998, 12-15).

Fyysinen kasvatus puolustusvoimissa käsittää kaiken liikuntaan liittyvän koulutuksen. Puolustusvoimien koulutus on siis nykyään järjestelmä, joka koostuu opetuksen lisäksi myös kasvatuksesta ja sitä kautta pyrkimyksestä vaikuttaa varusmiesten ja kantahenkilökunnan liikunnallisiin asenteisiin. (Toiskallio 1998, 12-15). Kouluttajan kuuluu siis toimia opettajana ja kasvattajana niin taistelu- kuin liikuntakoulutuksessakin. Tehokas ja motivoiva fyysinen koulutus vaikuttaa sotilaan toimintakykyyn, fyysiseen suorituskykyyn ja kuntoon, fyysiseen työkykyyn, taistelukelpoisuuteen, koulutuskelpoisuuteen ja kentäkelpoisuuteen. (Taistelija 2005, 11-14).

Liikuntakoulutus ja fyysinen koulutus ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Edellytykset tehokkaalle fyysiselle toiminnalle tulevat liikunnan kautta ja suurin osa puolustusvoimien fyysisestä koulutuksesta tukee samalla myös taistelijan liikunnallisia kykyjä. (Katso kuvio 1.)

Kuvio 1. Fyysisen koulutuksen osatekijät (Taistelija 2005 2003, 14).

Liikuntakoulutus tukee ensisijaisesti koulutuksen ja joukkotuotannon päämäärien ja tavoitteiden saavuttamista. Liikuntakoulutuksella luodaan edellytyksiä muulle sotilaskoulutukselle ylläpitämällä varusmiesten koulutuskelpoisuutta ja palvelusmotivaatiota. Liikuntakoulutuksella pystytään myös parhaiten säätelemään palveluksen kokonaiskuormitusta. (Pekoul-os PAK C 01:03, 4.) Liikuntakoulutuksen tehtävänä on fyysisen suorituskyvyn parantamisen lisäksi myös palautumisen edesauttaminen ja toimintakyvyn ylläpitäminen. Kuormittavuutta voidaan säädellä tarpeen mukaan esimerkiksi valitsemalla rankan koulutusjakson ajaksi palauttavampaa liikuntaa.

Puolustusvoimien liikunnan perimmäisenä tavoitteena on syyttää varusmiehissä liikunnan kipinä, kuten jo aiemmin todettiin. Vaikka tämä ei olekaan Joenväärän (1999) tutkimuksen mukaan täysin toteutunut, niin tavoitteisiin voidaan tavalla tai toisella päästä. Varusmiehet saavat koulutuksensa aikana paljon fyysistä kuntoa kehittävää liikuntaa, jonka tehtävänä on kouluttaa heistä taistelukelpoisia reserviläisiä. Palveluksen aikainen liikunta ja fyysinen koulutus menee kuitenkin hukkaan jos reserviläiset eivät pyri ylläpitämään hankittua kuntoa, sillä fyysinen suorituskyky ei ole varastoitavissa vaan sitä täytyy ylläpitää kuormittavalla liikunnalla (Koski 2001, 18).

Liikuntakoulutusta on yritetty muuttaa monipuolisemmaksi ja mielekkäämmäksi, jotta varusmiesten motivaatio liikuntaa kohtaan paranisi. Koulutukseen on sisällytetty mm. salibandyä, kamppailulajeja, voimailulajeja ja pallopelejä. (Pekoul-os PAK C 01:03, 5.) Tällä tavalla pyritään kehittämään varusmiesten kuntoa ja herättämään heidän kiinnostusta käyttämällä lajeja, jotka kiinnostavat varusmiehiä myös siviilissä. Ideana tämä on erittäin hyvä kunhan koulutus itsessään sisältää motivaatiota myös kouluttajien osalta. Koulutus ei saa olla sitä, että uusien lajien avulla pyritään ainoastaan vähentämään liikuntakoulutuksen aiheuttamaa tuskaa.

3.2.1 Liikuntakoulutuksen ohjeistus ja toteuttaminen

Suunnitelmat liikuntakoulutuksen toteuttamisesta tehdään pääesikunnan peruskoulutusosastolla. Koulutuksen vaatimukset kootaan pysyväisasiakirjaan, jota joukko-osastojen tulee parhaansa mukaan noudattaa. Jokainen joukko-osasto laatii fyysisen koulutuksen ja liikuntakoulutuksen suunnitelmat kummallekin saapumiserälle erikseen ottaen huomioon paikalliset sääolot sekä käytettävissä olevat suorituspaikat, välineet ja resurssit (Pekoul-os PAK C 01:03, 3). Joukko-osastojen on siis otettava huomioon omat resurssinsa ja lähtökohtansa toteuttaa nämä vaatimukset. Liikuntakoulutuksen suunniteluun osallistuvat joukko-osaston liikuntakasvatusupseerin lisäksi yksiköiden päälliköt. Päälliköt ovat viikko-ohjelmaa laatiessaan viime kädessä päävastuussa koulutuksen toteutumisesta. Liikuntakasvatusupseerin tehtävänä on suunnittelun lisäksi valvoa koulutuksen toteutumista ja raportoida havainnoistaan joukko-osaston koulutusjohdolle ja sotilasläänin liikuntakasvatusupseerille (Taskinen 1991, 3).

Varusmiesten fyysinen koulutus on vaihtelevaa, koska harjoitustavat vaihtelevat koulutuskaudesta ja vuodenaikasta riippuen. Harjoitukseen saadaan lisää mielenkiintoa sillä, että harjoitusten tehoa, määrää ja lajeja pyritään vaihtelemaan eri harjoituskausilla. (Santtila 2002, 46.) Vaihtelua pitäisi siis tapahtua sekä automaattisesti että tarkoituksenmukaisesti.

Varusmiesten fyysinen koulutus on muuttunut suunnittelun osalta tehokkaammaksi sen nousujohteisuuden takia. Myös palautumiselle pyritään antamaan tarpeeksi aikaa, jotta varusmiehet säästyisivät turhilta rasitusvammoilta ja muilta haitallisilta tekijöiltä, jotka voisivat hankaloittaa palvelusta. (Santtila 2002, 46). Nykyään koulutuksen pitäisi siis olla kaikin puolin realistisempaa ja mielekkäämpää samalla kuin nousujohteisuuteen kiinnitetään huomiota.

Viikko-ohjelma sisältää yleensä 1-3 päivää, jotka ovat kuormittavuudeltaan koulutettavien kuntoon nähden kovia. Kuormittavuutta säädelään harjoituksen keston ja tehon avulla. Kovatehoisemmista ja pidempikestoista harjoituksista palautuminen kestää hieman pidempään. Muut koulutuspäivät sisältävät hieman kevyempiä harjoituksia, joilla pitäisi olla palauttava vaikutus samalla kuin niiden avulla esimerkiksi harjoitetaan sotilaan taitoja. (Santtila 2002, 47.)

Koulutuskausien suunnittelussa on otettava huomioon nousujohteisuus tai jo saavutetun kuntotason ylläpitäminen. Peruskoulutuskaudella pyritään rakentamaan tarpeeksi hyvä pohja erikoiskoulutus- ja joukkokoulutuskautta varten. Ensimmäisen kahdeksan viikon aikana on saatava uudet varusmiehet sopeutumaan armeijan olosuhteisiin ja koulutuksen kuormittavuuteen. Peruskoulutuskaudella luodaan sotilaan pohjakunto. (Santtila 2002, 48.) Asepalveluksen aloittaminen on kaikille uutta sen sisältäessä niin henkistä kuin fyysistäkin rasitusta. Näihin tekijöihin tottuminen vie oman aikansa ja koulutuksen on täten tapahduttava vaiheittain ja nousujohteisesti, jotta välttyttäisiin liiallisilta keskeyttämisiltä. ”Fyysistä koulutusta nousujohteisena piti 45 % varusmiehistä, 35 % oli eri mieltä” (Vähätalo 2005, 43). Suunta näyttäisi siis olevan oikea. Vähätalo (2005, 42-43) totesi samalla, että vain 10 % varusmiehistä koki varusmiespalveluksen liian raskaana ja liikuntakoulutuksen määrää he pitivät keskimäärin vähäisenä tai sopivana.

Erikoiskoulutuskaudella jatketaan sotilaan fyysisten ominaisuuksien kehittämistä. Koulutusjaksoon liittyy aselajikohtaisen varustuksen ja erikoiskoulutuksen tuomat rasittavuustekijät. Tämän lisäksi suuri osa koulutuksesta tapahtuu maastossa. Koulutukseen pyritään sisällyttämään vaihtelevaa mutta samalla sopivasti kuormittavaa liikuntaa, joka kehittää taistelijan fyysiikkaa. Kyseisellä kaudella on otettava huomioon palautumiseen vaadittava aika ja siihen liittyvät toimenpiteet. Erikoiskoulutuskaudella

pidetään harjoituksia, jotka hetkellisesti rasittavat elimistöä äärirajoille asti. (Santtila 2002, 48.)

Joukkokoulutuskaudella koulutuksen fyysinen rasitus on korkeimmillaan. Suurin osa koulutuksesta tapahtuu maastossa runsaan valvomisen ja epäsäännöllisen elämänrytmin kuormittamana. Joukkokoulutuskauden tarkoituksena on saada joukko toiminaan tositilanteissa ja tällöin sen todellista suorituskykyä mitataan niin henkisen kuin fyysisenkin kestävyuden osalta. Joukkokoulutuskaudella pyritään ylläpitämään varusmiesten peruskestävyys- ja lihaskestävyysominaisuuksia. Liikuntakoulutuksen tehtävänä on tällöin ylläpitää varusmiesten kuntoa ja toimia palautumisen edesauttajana. (Santtila 2002, 48-49.)

3.2.2 Liikuntakoulutuksen toteutuminen

Vähätalo (2005) on tutkinut Kainuun Prikaatin liikuntakoulutuksen toteutumista. Määrällisesti ja lajikohtaisesti Vähätalo (2005, 30) totesi palloilun, juoksun ja hiihdon esiintyvän viikko-ohjelmissa useimmin. Ohjeistukseen verrattuna parhaiten toteutui lihahuoltokoulutus. Juoksussa ja hiihdossa, palloilussa sekä uinnissa ja hengenpelastuksessa saavutettiin noin puolet pysyväsasiakirjan ohjeistuksen tuntimäärästä. Joissain yksiköissä teoriakoulutusta ei mm. esiintynyt lainkaan.

Vähätalo (2005, 30) totesi yksiköiden välillä olevan huomattavia eroja mm. suunnistuksen opetuksen määrissä. Jotkut yksiköt käyttivät kyseisen lajin koulutukseen ainoastaan 1,5 tuntia, kun taas toiset ylsivät yli 20 tunnin koulutukseen. Eniten hän hämmästeli tiettyjen lajien osalta tuntimäärien vähäisyyttä ja totesi, etteivät kaikki yksiköt toteuttaneet monipuolisesti koulutusta. Siitä huolimatta päälliköistä ja kouluttajista 80 % arvioi omat suunnitteluun liittyvät lähtökohdat pääosin hyväksi (Vähätalo 2005, 36). Pysyväsasiakirjan käytön vähäisyys voi ehkä selittää osan näiden tekijöiden lievästä ristiriidasta päälliköiden todetessa käyttävänsä kyseistä ohjeistusta vaihtelevissa määrin (Vähätalo 2005, 38).

Vähätalo (2005) oletti tutkimuksessaan liikuntakoulutuksen määrällä olevan merkittäviä vaikutuksia varusmiesten käsityksiin liikuntakoulutuksen laadusta. Vähätalo (2005, 54)

totesi kuitenkin tuloksia tarkastellessaan seuraavia asioita: ”Yksiköiden toteutuneella liikuntakoulutuksella ei näytä olevan suurta merkitystä osapuolten kokemuksiin eikä mielipiteisiin liikuntakoulutuksesta”. Tutkimusmenetelmiensä käytön tehokkuutta hän kritisoi viikko-ohjelmien todellisen toteutumisen näkökulmasta kyseenalaistamalla niiden vastaavuutta käytäntöön (Vähätalo 2005, 55).

3.3 Varusmiesten liikunta-aktiivisuus ja mielipiteet liikuntakoulutuksesta

Vuosittain puolustusvoimissa tehdään yli 70 000 kuntotestiä. Testaustoiminnan tavoitteena on seurata koulutuksen ja yleisen puolustusvalmiuden kannalta tärkeää fyysisen kunnon yleistä tasoa sekä kunnon kehittymistä varusmiespalvelun aikana. (Palvalin 2000, 18). Kuntotestien avulla selvitetään siis varusmiesten fyysisen kunnon nykytilaa. Tämän lisäksi on tärkeää tietää varusmiesten omat intressit ja motiivit liikunnan suhteen, sekä tiedustella minkälaisia kokemuksia heillä on puolustusvoimien liikuntakoulutuksesta. Tutkimustulosten avulla fyysistä koulutusta voidaan muunnella tarpeen vaatiessa. Testien ja kyselyjen tarkoituksena on siis kehittää koulutusta niin, että se olisi optimaalista niin varusmiesten kuntoon ja mielipiteisiin kuin myös koulutustavoitteisiin nähden.

Joenväärä (1999, 50) tutki varusmiesten kiinnostusta eri liikuntalajeja kohtaan. Palloilulajit olivat varusmiesten mukaan kiinnostavin lajikokonaisuus ja hiihto vastaavasti vähiten miellyttävä. Komppanian päälliköt ja kouluttajat kokivat kuitenkin hiihdon tärkeimmäksi lajiksi sotilaskoulutuksessa samassa tutkimuksessa. Tämä jokseenkin huvittava yksityiskohta voi hankaloittaa koulutuksen mielekkyyden edesauttamista ja vaikuttaa ehkä käsityksiin liikuntakoulutuksen laadusta ja kouluttajien pätevyydestä. Samalla kun nuorten liikuntatottumukset ovat vuosien varrella muuttuneet uudistuneen lajikirjon takia, on tapahtunut myös selkeä kahtiajako liikuntaa aktiivisesti harrastaviin ja lähestulkoon täysin passiivisiin nuoriin (Telama & Nupponen 2000, 30). Lääkintäprikaatikenraali Timo Sahin (2000, 28) mukaan 23 % nuorista ei juurikaan harrasta liikuntaa ennen asepalvelukseen astumista. Tämä näkyy myös varusmiesten kuntotesteissä, joiden tulokset ovat vuodesta 1987 laskeneet selkeästi. Kyseisenä

vuonna oli palvelukseen astuvien varusmiesten 12 minuutin juoksutestin keskiarvo 2713 metriä, kun se vastaavasti vuonna 2000 oli enää 2481 metriä. Kiitettävä- ja hyväkuntoisten määrä on laskenut 70 prosentista 41 prosenttiin. Varusmiesten lihaskunto on heikentynyt samaa laskevaa käyrää noudattaen. (Liesinen 2000, 24). Tuloksia tarkasteltaessa täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että varusmiesten asenne asepalveluksen suorittamista kohtaan on nykyään melko alhainen, kuten Joenväärä (1999, 42) totesi tutkimuksessaan. Tutkimuksen mukaan 66 % varusmiehistä ei ymmärtänyt miksi oli suorittamassa asepalvelusta tai piti sitä välttämättömänä pahana. Voidaanko tästä siis päätellä, että kaksi kolmasosaa varusmiehistä suorittaa näitä tarkkaan analysoitavia kuntomittareita vähemmän tosissaan?

Varusmiesten käsitykset omasta fyysisestä kunnostaan olivat Joenväärän (1999, 42) pro gradu-työn perusteella jakautuneet niin, että 34 % koki olevansa hyvässä kunnossa kun 10% oli sitä mieltä, että heidän kuntonsa oli heikko ennen varusmiespalvelukseen astumista. Loput (56 %) kokivat, että heillä on keskinkertainen kunto. Liikunnan harrastaminen vapaa-aikana jakautui niin, että 10 % ei harrastanut liikuntaa lainkaan kun taas 20 % ilmoitti liikkuvansa vähintään neljä kertaa viikossa. Suurin osa (33 %) liikkui 2-3 kertaa viikossa (Joenväärä 1999, 42). Noin puolet kyseisistä varusmiehistä olivat siis satunnaisia liikkujia tai täysin passiivisia liikunnan suhteen. Vähätalo (2005, 45) toteaa omassa tutkimuksessaan yli 40:n % varusmiehistä liikkuvan vapaa-ajallaan korkeintaan kerran viikossa. Osittain liikkuvien tai kokonaan liikunnan laiminlyövien määrän tiedetään kasvavan (Liesinen 2000, 24).

Suomen uimaopetus ja hengenpelastusliiton kriteerien mukaan ihminen on uimataitoinen mikäli hän pystyy uimaan yhtäjaksoisesti yli 200 metrin matkan. Tähän vaatimukseen pääsee Liesisen (2000, 24) tutkimuksen mukaan joukko-osastosta riippuen 30-55 % varusmiehistä. Tutkimukset osoittavat siis, että varusmiehillä on lähtökohtaisesti huonot asetelmat lähteä kehittämään kuntoaan siihen suuntaan mitä puolustusvoimat toivoisivat.

Joenväärän (1999, 43) tutkimuksessa varusmiehiltä kysyttiin myös miten he kokivat liikunnan määrän eri koulutuskausilla. Peruskoulutuskaudella liikuntakoulutusta oli 63 %:n mielestä sopivasti ja 21 % oli sitä mieltä, että sitä oli liian vähän. Sotilasarvoltaan korkea-arvoisemmat kokivat liikuntakoulutuksen määrän olleen useammin liian

vähäistä kuin alempiarvoisten mielestä. Tulokset E- ja J-kausilta eivät juurikaan poikenneet P-kauden tuloksista. Liikuntakoulutuksen tehtäviä käsittelevät kysymykset antoivat melko pessimististä tietoa varusmiesten mielipiteistä. Heistä 32 % oli sitä mieltä, ettei liikunnalla ole läheskään mitään tekemistä vaihtelun ja virkistykseen kanssa. Suunnilleen yhtä moni (35 %) arvioi liikunnalla olevan lähes mitätön rooli yhteishengen luojana. Siitä huolimatta yhtä moni (33 %) arvioi liikunnalla olevan merkitsevä tai erittäin merkitsevä rooli yhteishengen luomisessa. Ehkä tässä on kyse siitä, että jotkut saavat onnistumisen elämyksiä liikunnasta, kun taas toiset kokevat kyseiset tapahtumat lähinnä kiusallisena toimintana, missä he eivät pärjää yhtä hyvin kuin muut. Tähän viittaisi myös kysymys, jossa tiedusteltiin mahdollisen liikunnallisen kipinän syttymistä. Yli puolet oli sitä mieltä, ettei puolustusvoimien liikuntakoulutus ole sellaista aikaansaanut. Lähes yhtä suuri osuus oli sitä mieltä, että puolustusvoimien liikuntakoulutuksen rooli uusien taitojen opettamisessa oli vähän merkitsevä tai täysin merkitsemätön. (Joenväärä 1999, 48.) Kyselyihin saadut vastaukset riippuvat edelleenkin melko pitkälti siitä minkälaisen kuvan nuori on saanut liikunnasta jo kauan ennen varusmiespalvelukseen astumista. Tärkeintä olisi pystyä vaikuttamaan vähemmän liikunnallisten varusmiesten asenteisiin, eikä oikeaa tapaa siihen ole tainnut vielä löytyä.

3.3.1 Liikuntakoulutuksen merkitys

Asepalveluksen aikaisen liikuntakoulutuksen tarkoituksia on monia, joista perimmäisenä on taistelukelpoisen reserviläisen tehokas kouluttaminen. Liikuntakoulutuksen tarkempaa merkitystä täytyy kuitenkin tutkia, jotta sen kehittäminen on mahdollisimman tarkoituksenmukaista ja tehokasta.

Joenväärä (1999) ja Vähätalo (2005) ovat molemmat selvittäneet kantahenkilökunnan ja varusmiesten mielipiteitä liikuntakoulutuksen merkityksestä varusmieskoulutuksen näkökulmasta. Vähätalon (2005, 35) tutkimuksen mukaan yksikään yksiköiden päälliköistä ei pitänyt liikuntakoulutusta muuta koulutusta tärkeämpänä, kun vastaavasti yksi kolmasosa piti sitä muuhun koulutukseen verrattuna vähemmän tärkeämpänä. Kouluttajista lähes kaikki piti molempia yhtä tärkeinä. Päälliköiden ja kouluttajien näkökulmat eroavat siis hieman toisistaan liikuntakoulutuksen tärkeyden aspektista.

Karjalan Prikaatissa liikuntakoulutuksen merkityksen tarkempi analyysi päällikköjen ja kouluttajien näkökulmasta osoittaa, että liikuntakoulutuksen tärkein tehtävä on vaihtelun ja virkistyksen tuominen. Seuraavaksi tärkeimpänä tehtävänä he pitivät kunnan kohottamista ja taistelijan ominaisuuksien kehittämistä. Vähiten tärkeimpänä päälliköt ja kouluttajat kokivat pysyvän liikuntaharrastuksen luomisen, jonka pysyväisasiakirja asettaa tärkeimmäksi tavoitteeksi. (Vähätalo 2005, 33.) Joenväärän (1999, 23) tutkimuksen mukaan komppanianpäälliköt näkevät liikuntakoulutuksen päätehtävänä kunnan kohottamisen sekä vaihtelun ja virkistyksen tuomisen. Samalla he kokevat pysyvän liikuntaharrastuksen luomisen liikuntakoulutuksen toiseksi vähiten merkittäväksi tehtäväksi. Rintala (1990) toteaa omassa tutkimuksessaan päälliköillä olevan vastaavanlaiset prioriteetit. Kouluttajien vastaukset antavat Joenväärän (1999, 27) tutkimuksessa yhtä heikkoja arvioita liikuntakoulutuksen tehtävästä pysyvän liikuntaharrastuskipinän synnyttämisessä. Kantahenkilökunnan käsityksiä kannattaa tässä tapauksessa verrata varusmiesten arvioihin. Joenväärän (1999, 48) tutkimuksen mukaan vain 19 % varusmiehistä arvioi liikuntakoulutuksen toimivan merkitsevällä tavalla pysyvän liikuntaharrastuksen herättäjänä. 51 % oli sitä mieltä, että koulutuksella oli vähän merkitsevä tai kokonaan merkityksetön vaikutus kyseisen kriteerin perusteella. Aiemmat tulokset osoittavat siis, etteivät pääesikunnan prioriteetit täysin kohtaa varuskunnissa tapahtuvaa toteutusta ja koulutuksen luomia pysyviä käsityksiä.

3.3.2 Liikuntakoulutuksen laadun arviointi

Puolustusvoimien tarjoman liikuntakoulutuksen laatua tarkasteltaessa voidaan ottaa huomioon varusmiesten, kouluttajien ja yksiköiden päälliköiden subjektiiviset näkemykset erilaisista laatuun vaikuttavista tekijöistä. Vähätalo (2005, 44) selvitti tutkimuksessaan varusmiesten mielipiteitä puolustusvoimien liikuntakoulutuksen monipuolisuudesta. Varusmiehet arvioivat toteutuneen liikuntakoulutuksen monipuolisuutta vastaamalla väittämään ”liikunta on monipuolista” asteikolla 1-5, jossa 1= täysin eri mieltä ja 5= täysin samaa mieltä. Osin tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa oli noin puolet varusmieheistä samalla kun 37 % oli eri mieltä väittämän kanssa. Verrattuna Harri Rintalan (1990, 64) tutkimukseen Vähätalon tulokset ovat melko hyviä. Rintalan mukaan neljä viidestä varusmiehestä koki liikuntakoulutuksen olevan

yksipuolista. Saman tutkimuksen mukaan lähes puolet varusmiehistä koki liikuntakoulutuksen toisinaan epämiellyttäväksi. Yli puolet varusmiehistä koki henkilökohtaiseen huoltoon varatun ajan riittämättömänä ja vain puolet koki koulutuksen antaneen uusia taidollisia eväitä reservielämää varten. Välineitä kritisoi myös erittäin kärkevästi kyseiseen tutkimukseen osallistuneiden varusmiesten toimesta. Nämä tulokset ovat tosin 15 vuotta vanhoja, joten verrattuna Vähätalon (2005) tuloksiin näyttäisi siis siltä, että koulutuksen mielekkyys on vuosien varrella parantunut tehtyjen uudistusten avulla.

Vähätalon (2005) tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota liikuntakipinän syntymiseen, joka on tehokkuusnäkökulmasta reserviin siirryttäessä tärkeä tekijä. Noin 40 % varusmiehistä oli sitä mieltä, että varusmiespalveluksen aikainen liikuntakoulutus vaikutti positiivisesti liikuntakipinän syntymiseen. Vajaa kolmasosa oli eri mieltä kyseisen asian suhteen. (Vähätalo 2005, 45.) Kyseisiä tuloksia verrattaessa 15 vuoden takaisiin Rintalan (1990) saamiin tuloksiin, voimme todeta kehityksen menevän oikeaan suuntaan. Rintala (1990, 67) havaitsi, että 80 % varusmiehistä koki, ettei vm-palvelus ollut synnyttänyt innostusta pysyvään liikunnan harrastukseen. Silloinen liikuntakoulutus koettiin varusmiesten avoimien vastausten mukaan pakonomaisena toimintana, joka liiallisen sotilaallisuuden takia muuttui negatiiviseksi koulutustapahtumaksi. Vähätalo teki johtopäätöksiä tuloksista ja arvioi painoindeksin, oman kunnon ja motivaation varusmiespalvelusta - tai ylipäätänsä liikuntaa kohtaan - vaikuttavan kokemuksiin puolustusvoimien liikuntakoulutuksesta (Vähätalo 2005, 54).

3.3.3 Liikuntakäsityksiin vaikuttaminen

Liikuntakäsityksiin vaikuttaminen riippuu pitkälti opettajan tai liikuntatapahtumaa ohjaavan tahon kyvystä motivoida opetettavia nuoria (Jaakkola 2002; Kokkonen 2003; Liimatainen 2000; Liukkonen 1998). Motivaatiotekijöiden tarkastelun lähestyminen tapahtuu täten pedagogisesta näkökulmasta.

Liimatainen (2000) toteaa kilpailun tason olevan merkitsevä selitystekijä koetun fyysisen pätevyyden suhteen. Varusmieskoulutuksessa tasoryhmiä käyttämällä pyritään yksilöllisesti saamaan optimaalinen harjoitusvaikutus (Pekoul-os PAK C 01:03 2004,

8). Täten ehkäistään mahdollisesti myös tunne liiallisesta kilpailusuuntautuneisuudesta. Liikuntaharrastuksessa täytyy entistä tarkemmin huomioida harrastajien yksilölliset erot, mikäli tarkoituksena on sosiaalisten taitojen ja minäkäsityksen kehittäminen (Liimatainen 2000). Pysyväisasiakirjan tavoitteissa ei kuitenkaan mainita varusmiesten minäkäsityksen kehittämistä. Jaakkola (2002, 102) toteaa opettajan kykenevän vaikuttamaan oppilaiden kehitysvaiheen vaatimukseen ottamalla paremmin huomioon oppilaiden autonomian kokemuksia ja yksilöllisyyttä. Tasoryhmiä käyttämällä kouluttajien kuuluisi kyetä ohjaamaan saman liikuntataustan omaavia varusmiehiä samoin opetusmenetelmin ja harjoittein. Joenväärän (2005, 41) mukaan kouluttajista yli puolet jakavat liikuntakoulutuksessa varusmiehet tasoryhmiin.

Oppilaan tai opetettavan motivaatiotasoon vaikuttaa myös sosiaalisen hyväksymisen tarve. Tämä tarkoittaa käytännössä katsottuna ympäristön arvostusta ja odotuksia, jotka nuoreen kohdistuvat. Myös mielenkiintoisuudella on merkitystä oppilaan motivaation kannalta. Mielenkiintoiset ja erikoiset harjoitteet voivat täten vahvistaa motivaatiota. (Jansson 1990, 185.) Koulutuksessa tämäkin näkökulma kuuluisi ottaa huomioon, sillä tällä hetkellä varusmiehet kokevat koulutuksen sisällön vähemmän mielenkiintoisena (Joenväärä 1999; Vähätalo 2005).

Varusmiespalveluksen aikainen liikuntakoulutus on luonteeltaan fyysisesti vaativaa. Liimatainen (2000, 101) toteaa liikuntamäärän kasvaessa fyysisten ominaisuuksien tärkeyden kasvavan ja kyseisten fyysisten ominaisuuksien olevan merkittäviä tekijöitä nuoren itsearvostukselle. Vähätalon (2005, 43) tutkimuksen mukaan noin 80 % varusmiehistä koki, ettei liikuntakoulutus ollut liian raskasta. Liikuntakoulutuksen fyysinen vaativuus ei siis näyttäisi olevan syynä mahdolliselle motivaation puutteelle.

Varusmiesten moninaiset liikuntataustat ja niiden vaikutukset tuovat oman haasteensa puolustusvoimien tarjoamalle liikuntakoulutukselle. Liukkonen (1998) toteaa, ettei alhainen koettu fyysinen kyvykkyys ole yhteydessä alhaiseen viihtyvyyteen, mikäli valmennustoiminnan motivaatioilmasto koetaan tehtäväsuuntautuneeksi. Jaakkola (2002, 99) toteaa opettajan kykenevän vaikuttamaan oppilaiden motivaatiotekijöihin korostamalla liikuntatuntien tehtäväsuuntautuneisuutta. Täten Vähätalon (2005, 54) arvio varusmiesten kunnan merkityksestä liikuntakäsitysten kannalta on ehkä väärä. Tosin lähtökohtana Liukkosen (1998) ja Jaakkolan (2002) väittämille oli

tehtäväsuuntautunut motivaatioilmasto, joka liittyy opettajan opetusmenetelmiin. Jaakkolan (2002, 103) mielestä tutkimuksensa tulokset kannustavat laatimaan motivaatioilmaston muokkaamista koskevia oppikokonaisuuksia liikunnanopettajien koulutukseen. Kantahenkilökunta toimii varusmieskoulutuksessa liikuntatapahtumien ohjaajina ja täten myös opettajina.

Voimmeko todeta varusmiesten fyysisen kyvykkyyden olevan lähtökohtaisesti yhteydessä kokemuksiin liikuntakoulutuksen mielekkyydestä, jolloin opetusmenetelmien merkitys kasvaa pyrkimyksissä vaikuttaa niihin?

3.4 Kouluttajien liikuntakoulutuksellinen pätevyys

Majuri Hartikainen (2000) kertoo diplomityössään kolmesta liikuntakouluttajan tavoitteesta. Niiden mukaan liikuntakouluttajan on kyettävä tarjoamaan koulutettaville kehittävää ja mielekästä liikuntakoulutusta ja pystyttävä toteuttamaan koulutus nousujohteisesti. Toiseksi kouluttajan on sisäistettävä liikunnalliset ja terveet elämäntavat, joiden yhteinen merkitys on työkyvyn kannalta erittäin tärkeä. Kolmantena tavoitteena hän mainitsee kouluttajan roolin varusmiesten motivoinnissa ja sitä kautta terveiden elämäntapojen edistämässä. Kyseiset periaatteet ovat tavoittelemisen arvoisia ja toteutuessaan ne tuottavat varmasti myös tulosta varusmiesten liikunnallisen kipinän syöttämisessä. ”Sotilaan täytyy olla hyvässä fyysisessä kunnossa, jotta hänellä on mahdollisuus selvittää rintamalla. Se vaatii vähintään 3000 metriä Cooperin testissä, joten pitääkää itsenne hyvässä kunnossa täällä, omissa joukko-osastoissanne ja etenkin kotiutumisen jälkeen”, sanoi eräs kouluttaja reserviupseerikoulun oppilaille, kun keskusteltiin liikunnan tärkeydestä ja reservinupseerin elämäntavoista. Kyseinen upseeri ajoi voimakkaasti liikunnan asiaa ja ilmaisi keskustelun aikana huolestuneisuutensa nykytilanteesta. Päätäväinen ja motivoiva kouluttaja tartuttaa helposti ajatuksensa ja asenteensa alaisiin.

3.4.1 Henkilökunnan koulutus

Suomessa upseeriksi pyrkivältä vaaditaan tiettyjä fyysisiä ominaisuuksia. Karsivana fyysisen kunnon rajana on 12 minuutin juoksupuuttestissä 2600 metrin suoritus. Palkattua henkilöstöä testataan myös vuosittain erilaisin kenttäkelpoisuustestein. (Kyllönen 1997, 13; Palvalin 2000, 20) Muissa Pohjoismaissa käytetään myös erilaisia minimirajoja upseereille.

Kadeteilla on liikuntakasvatusta Maavoimissa 10 opintoviikkoa, Ilmavoimissa ja Merivoimissa 8 opintoviikkoa. Liikuntakoulutuksen tavoitteena on, että tulevat kouluttajat sisäistävät liikuntakasvatuksen perusteet, osaavat johtaa liikuntakoulutustapahtumia ja ymmärtävät fyysisen suorituskyvyn merkityksen palvelusvireyden sekä yleisen toimintakyvyn ylläpitäjänä. Kadetit voivat myös valita liikunnan valinnaiseksi oppiaineeksi, jolloin heillä on mahdollisuus syventää liikuntakasvatustietouttaan. (Esiteys liikuntakasvatuksen opintokokonaisuuksista 1996, 1-4). Kadettien valmistuessa he ovat siis valmiita tuleviin haasteisiin kouluttajina perehdyttyään liikunnan ja liikuntakasvatuksen saloihin 8-10 opintoviikon opiskelulla. Laatu toivottavasti korvaa määrän tässä tapauksessa.

Joenväärä (1999) tutki pro gradu-työssään yksiköiden päälliköiden, kouluttajien ja varusmiesten mielipiteitä puolustusvoimien liikuntakoulutuksesta. Tutkimuksen mukaan kadettikoulusta ja maanpuolustusopistosta valmistuneista upseereista lähes 2/3 oli sitä mieltä, että heidän saamansa liikunnankouluttajan valmiudet olivat puutteellisia. Neljäsosa arvioi saaneensa riittävät valmiudet. Kritiikki kohdistui opetustaitoja kartuttavan ohjauksen vähäisyyteen. Myös kiire, epäpätevät opettajat, yksipuolisuus ja pakonomaisuus mainittiin negatiivisina asioina. Avoimet kysymykset paljastivat koulutuksen olevan yllättävän huonotasoinen ottaen huomioon, että kyseiset laitokset ovat pohjana sille, minkälaista kuvaa liikunnasta tulevat kouluttajat lähtevät joukko-osastoihin viemään. Siitä huolimatta yksiköiden päälliköt arvioivat Joenväärän (1999, 24) tutkimuksen mukaan kouluttajien omaavan vähintään hyvät tiedot/taidot liikuntakoulutuksen pitämiseen. Varusmiehet ja kouluttajat itse olivat hieman kriittisempiä samaisia henkilöitä arvioitaessa (vrt. Joenväärä 1999, 53). Koulutuksen tärkeyden havaitsi Vähätalo (2005, 50), jonka tutkimuksen mukaan varusmiesten

liikuntakipinän syntymisen kannalta tärkeimpiä tekijöitä ovat kouluttajien ja päälliköiden liikuntakoulutukselliset valmiudet.

Joenväärän (1999, 40-41) tutkimuksen avoimien kysymysten perusteella pistivät ensimmäisenä silmään kouluttajien negatiivissävytteiset mielipiteet koulutuksen nykytilasta ja eräänlainen katkeransävyinen luovuttaminen liikunnan ja varusmiesten kunnan kohottamisen suhteen. Yhtenä ongelmana varusmiesten ja kouluttajien mielipiteiden välillä oli selkeä käsitysero siitä, minkälainen koulutus koettiin tärkeänä. Kuten jo aiemmin mainittiin antoivat kouluttajat parhaat arvosanat hiihdolle ja suunnistukselle kun taas varusmiehet kokivat kyseisten lajien olevan epämiellyttäviä. Olisiko syynä näkemuseroihin lajien tehokkuuspainotteinen luonne, jota varusmiehet eivät osaa arvostaa mutta minkä kouluttajat hyvin tiedostavat? Kaipaisivatko hiihdon ja suunnistuksen koulutus- ja harjoitustapahtumat siis lisää panostusta suunnittelun ja toteutuksen osalta?

3.4.2 Pedagogiikka ja motivointi varusmieskoulutuksessa

Suurin osa varusmiehistä on iältään 18-20-vuotiaita, jolloin heidän henkinen kasvunsa kohti aikuisuutta on vielä kesken. Tämän ikäisten nuorten henkiseen hyvinvointiin ja identiteettiin voidaan vielä vaikuttaa ohjaamalla heitä oikeaan suuntaan. Huolimatta siitä, että moni heistä ei vielä ole niin sanotusti löytänyt itseään, on toivottavaa, että heillä jo tässä vaiheessa on opittuja taitoja, arvoja, kiinnostuksen kohteita ja kykyjä. (Winkley 1996, 87.) Varusmiesten elämäntapoihin ja liikunnallisiin asenteisiin voidaan siis vaikuttaa positiivisesti koulutuksen mielekkyyden ja taitavan pedagogisen otteen avulla. Tämä ei tosin ole mikään yksinkertainen prosessi, sillä koulutuksen pakonomaisuus on havaittavissa jopa henkilökunnastakin. Norjassa tehdyn tutkimuksen mukaan upseerit kuvailivat palvelukseen liittyvää liikuntaa tilastollisesti merkitsevästi vähemmän kiinnostavana toimintana kuin vapaa-ajan liikuntaa (Säfvenbom, Sookermany & Miller 2005, 120).

Toiskallion (1998, 21) mukaan oppimisen ohjauksella on oltava pitkäkestoisia ja edelleen kehittyviä vaikutuksia varusmiehiin. Täten siihen tulee liittyä kasvatusta eli henkisen kasvun ohjaamista. Kasvatuksen tarkoituksena on parantaa varusmiesten

itseluottamusta, oma-aloitteisuutta, vastuullisuutta, sosiaalisia taitoja sekä fyysisen kunnan jatkuvaa kehittymistä. Toiskallio (1998, 20) mainitsee myös sotilaskoulutuksessa koulutustaitoon liittyvän neljän osataidon kokonaisuuden:

- taito edistää jatkuvaa oppimista
- taito toimia kasvattajana ja kouluttajana
- taito toimia vuorovaikutustilanteissa ja ohjata niitä
- taito toimia työyhteisön jäsenenä

Liikuntakoulutuksen tehokkuus määrittyy monen tekijän perusteella, joiden tärkeydestä jokaisella on omat subjektiiviset käsityksensä. Opetuksen tarkoituksena on saada nuorelle onnistumisen elämyksiä ja liikunnallisia kokemuksia. Aktiivinen oppiminen ja tunne siitä, että toiminnalla on merkitystä aikaansaa mielihyvän tunnetta, kiinnostusta ja itseluottamuksen lisääntymistä; passiivinen oppiminen ja sopimattomat opetustyyliit voivat aiheuttaa turhautumista ja epäonnistumista. (Baalpe National Study Group 1989, 10.)

Mosstonin ja Ashworthin (1986, 1) mukaan onnistunut opetustapahtuma riippuu pitkälti siitä miten hyvin suunnitellut tapahtumat ja asiat käytännössä toteutuvat. Täten opettajan tulee hallita niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat suunnitelmien toteutumiseen. Tärkeimmät hallittavat tekijät ovat kuri, ajankäyttö, järjestely, palaute, tilanteiden johtaminen ja tavoitteet. (Mosston & Ashworth 1986, 2.) Hyvin suunniteltu opetustapahtuma vaatii siis monen asian huomioonottamista ja hallintaa.

Oikeantyyppisellä koulutuksella pyritään vaikuttamaan oppilaiden tai varusmiesten motivaatiotasoon, jotta he kokisivat onnistumisen elämyksiä ja sitä kautta saisivat halun liikkua myös omatoimisesti. Motivaatio juontaa juurensa yksilön asenteisiin, joihin vaikuttaminen on edellytyksenä yksilön motivaatiotason parantamisessa (Peltonen & Ruohotie 1992, Ihamäen 1999, 17 mukaan). Erilaisia yksilöllisiä käyttäytymismalleja motivoivat vietit ovat suuremmaksi osaksi tiedostamattomia, joten niitä on vaikea tutkia ja analysoida (Hersey & Blanchard 1990, 17). Siitä huolimatta meillä on mahdollisuus yrittää löytää jokaiselle nuorelle oma syy miksi juuri hänen kannattaisi liikkua.

Asenteisiin vaikuttaminen on helpompaa kun ihminen on vielä nuori (Winkley 1996, 87). Voimmeko siis olettaa, että armeija on viimeinen tilaisuus päästä vaikuttamaan nuorten liikunnallisiin tottumuksiin?

Rintalan (1990, 74) tekemän tutkimuksen mukaan 70 % varusmiehistä oli sitä mieltä ettei varusmiespalvelus ollut vaikuttanut omien liikuntaharrastusten määrään. 15 % oli sitä mieltä, että puolustusvoimien liikuntakoulutus oli innostanut liikunnan harrastamiseen. Jäljelle jäävä 15 % oli sitä mieltä, että koulutus oli vähentänyt motivaatiota liikuntaa kohtaan. Syyt vähäiselle innostavuudelle liittyivät varusmiesten mukaan laiskuuteen, yksipuoliseen liikuntakoulutukseen ja huonoihin tiloihin sekä välineisiin. (Rintala 1990, 74.) Joenväärän (1999, 48) tutkimuksen mukaan yli puolet varusmiehistä oli sitä mieltä, että puolustusvoimien liikuntakasvatuksen toimi liikuntaharrastuksen herättäjänä vain vähän merkitsevällä tai kokonaan merkityksettömällä tavalla. Vähätalo (2005, 45) toteaa saman. Nykyään 40 % varusmiehistä kokee koulutuksen vahvistavan liikuntakiipinän syntymistä.

Varusmiehet saivat Rintalan (1990, 74-75) tutkimuksessa pohdittavakseen parannuskeinoja, miten koulutuksesta saisi motivoivampaa. 55 % oli sitä mieltä, että liikuntakoulutuksen pitäisi olla monipuolisempaa. Yhtä suuri osuus varusmiehistä toivoi myös lisää ”porkkanoita” (kuntoisuuslomat, suorituspalkinnot yms.), jotka motivoisivat heitä liikkumaan. Kolmannes oli sitä mieltä, että liikunta-ammattilaisten käyttö voisi parantaa koulutusta, kun suunnilleen yhtä suuri osuus oli sitä mieltä, että kouluttajien liikuntatietoja kuuluisi syventää. (Rintala 1990, 74-75.)

4. JOHTAJUUS PUOLUSTUSVOIMISSA

”Yksinvaltiaan ei tarvitse perustella päätöksiään. Oman turvallisuutensa vuoksi kukaan ei aseta niitä kyseenalaisiksi. Johtaminen on johtajan yksityisasia. Johdettavien ei tule siihen kajota. Jos he kajoavat, sen pahempi heille”. (Korhonen 1992, 17.) Armeija on kieltämättä vahvasti hierarkkinen laitos, missä johdettavat harvoin antavat rakentavaa palautetta esimiehilleen. Tuottaako tämä tilanteen, missä kehitystä ei voi tapahtua? Kouluttajilla ja esimiehillä on käskyvalta alaisiinsa, jolloin käskyjä totellaan mukisematta. Sama pätee liikuntakoulutuksessa, jolloin koulutuksen toimivuutta on vaikea arvioida. Esimerkiksi koulumaailmasta tutun oppilaiden suunnasta tulevan – välillä vähemmän asiallisen palautteen myötä – opettaja saa välittömästi vastakaikua omien opetusmenetelmiensä toimivuudesta, jolloin hän tietää, että koulutusta tai pedagogista otetta on tarpeen vaatiessa muutettava.

4.1 Johtajuusteorioita

Suurin osa johtamismalleista liittyy yritysmaailman organisaatorakenteisiin ja johtamistapoihin, mutta niiden teorit pätevät periaatteessa kaikkeen mihin liittyy ihmisten toiminnan ohjaamista. Teoriat ovat luonnollisesti muuttuneet ja kehittyneet ajan myötä sitä mukaa, kun kukin on kokenut omat havaintonsa urauurtaviksi. Samalla on syntynyt useita koulukuntia, joiden edustajilla on kaikilla omat näkemyksensä optimaalisesta johtajuudesta. Ihmissuhdekoulukunnan edustajat ovat esimerkiksi sitä mieltä, että johdon kuuluisi kiinnittää enemmän huomiota inhimillisiin kysymyksiin ja siihen, että työntekijät saisivat tarpeeksi huomiota osakseen. Heidän mielestään organisaation todellinen voima piilee ihmisten välisissä suhteissa, jotka kehittyvät työryhmissä. (Hersey & Blanchard 1990, 50.)

Johtaminen voidaan määritellä yksilön, ryhmän tai organisaation toimintaan kohdistuvaksi tuloshakuiseksi vaikuttamiseksi (Santalainen ym. 1984, Saralan 1988, 59

mukaan). Joskus johtamistoimintaa on jaettu asioiden johtamiseen (management) ja ihmisten johtamiseen (leadership). ”Jaottelu on kuitenkin jossain määrin keinotekoinen. Kaikkeen johtamiseen liittyy nimittäin sekä ihmisten että asioiden johtamista”. (Sarala 1988, 59.) Kyseisiä käsitteitä on kuitenkin määritelty monen tutkijan toimesta. Hersey ja Blanchardin (1990, 5) mielestä johtaminen (leadership) on olennaisesti laajempi käsite kuin liiketoiminnan hallinta (management). Johtamista tapahtuu joka kerta, kun yritetään vaikuttaa yksilön tai ryhmän käyttäytymiseen – syystä riippumatta. ”Managementilla tarkoitetaan työskentelemistä ihmisten tai ryhmien kanssa ja avulla organisaation tavoitteiden saavuttamiseksi”. (Hersey & Blanchard 1990, 5.)

Organisaatiotoiminnan ja erilaisten mallien kehitys on kaikkina aikoina seurannut yhteiskunnan ja sosiaalisten yhteisöjen kehittymistä ja siitä lähtöisin olevaa alati muuttuvaa yhteistoiminnan tarvetta (Sarala 1988, 38). Johtamismalleista tilannejohtamisessa pääpaino on esimiehen ja ryhmän jäsenten käyttäytymisessä vaihtelevissa tilanteissa. ”Huomion kiinnittäminen käyttäytymiseen ja ympäristöön antaa uskoa siihen, että yksilöä voidaan kouluttaa mukauttamaan johtamiskäyttäytymistään vaihteleviin tilanteisiin”. (Hersey & Blanchard 1990, 101.) Kyseinen malli perustuu siis pitkälti Elton Mayon ihmissuhdekoulukunnan periaatteisiin vaikka niillä ei ”virallista” yhteyttä olekaan. Erilaiset teoriat ja mallit poikkeavat siis harvoin toisistaan kovinkaan merkittävästi. Punaisena lankana tilannejohtamisessa on ajatus, että tilannelähestymistavoissa edellytetään esimiehen toimivan joustavalla tavalla, kykenevän diagnosoimaan tilanteeseen sopivan johtamistyylin ja kykenevän soveltamaan sopivaa tyyliä näissä muuttuvissa olosuhteissa (Hersey & Blanchard 1990, 102).

4.2 Syväjohtaminen

”Puolustusvoimissa nopealla tahdilla käyttöönotettu syväjohtamisen malli on suomalaisen kulttuuriin sovitettu koulutuksen työkalu, josta nyt jo on saatu kokemuksia niin paljon, että voidaan sanoa sen edustavan muutosta johtamis- ja koulutuskulttuurissamme” (Nissinen 2001b, 45). Varusmiesjohtajat ja henkilökunta

koulutetaan nykyään noudattamaan syväjohtamisen periaatteita. ”Johtajuusopin perimmäinen tarkoitus on kehittää esimiehen kykyjä siten, että hän vastaavasti kykenee opettamaan alaisiaan kohti parempia edesottamuksia” (Nissinen 2001a, 44).

Sookermany (2005, 92) toteaa upseerien usein toimivan perustelemattomia käskyjä antamalla, jolloin alainen ei itse varsinaisesti koe osallistuvansa toimintaan. Tällöin esimies-alais – suhde pysyy etäisenä ja hierarkkisenä. Esimiehen kuuluisi pyrkiä motivoimaan alaisiaan toimimaan itsenäisesti, jolloin käskyjen toteutusta ei tarvitse valvoa (Sookermany 2005, 92).

Syväjohtamisen myötä puolustusvoimiin on tuotu johtamisen malli, joka soveltuu hyvin myös siviiliorganisaatioiden johtamiseen. Kyseinen malli perustuu neljään kulmakiveen: luottamuksen rakentamiseen, inspiroivaan tapaan motivoida, älylliseen stimulointiin ja yksilölliseen kohtaamiseen. (Nissinen 2001b, 49.) Alaiset arvioivat johtajien edesottamuksia kyseisten kulmakivien toteutumisen perusteella, jolloin johtaja saa välitöntä palautetta toiminnastaan. ”Asenne johtajana kehittymisessä on enemmän kuin tieto: tietoa saa helposti vaikkapa syväjohtamisen kysymyssarjalla, mutta ilman asennetta mitään muutosta johtajan käyttäytymisessä ei tapahdu” (Nissinen 2001b, 56). Arvioinnista ei siis ole hyötyä ellei johtaja ole valmis vastaanottamaan palautetta ja sitä kautta mahdollisesti muuttamaan johtamistapojaan. Nissisen kehittämä syväjohtamisen malli perustuu pitkälti 1980-luvulla kehitettyyn transformationaalisen johtamisen malliin, jonka optimaalinen toteutus perustuu tunteisiin, arvioihin, etiikkaan ja pitkän tähtäimen tavoitteiden tekemiseen. Transformationaaliseen johtajuuteen liittyy myös alaisten tarpeiden huomioon ottaminen ja inhimillinen kohtelu. (Northouse 2004, 169.) Kyseinen johtajuuden lähestystapa käsittää lähestulkoon samat kulmakivet kuin syväjohtamisen teoria.

Syväjohtamisen yhteys tehokkuuteen ja huippusuorituksiin on Nissisen (2001b, 48) mukaan kokeellisin tutkimuksin todistettu. Vastaavanlaista tutkimusta ei ole tehty 1980-luvun muodikkaista johtamismalleista kuten tilannejohtamisesta. (Nissinen 2001b, 48.) Kyseiset tulokset taitavat liittyä valtakunnallisiin tutkimuksiin, joissa on tutkittu varusmiesjohtajien mielipiteitä syväjohtamisesta. Palautteen mukaan enemmän kuin neljä viidestä varusmiesjohtajasta ilmoittaa tänään omaksuneen asenteen, jonka mukaan pyrkii jatkuvasti kehittämään itseään johtajana (Nissinen 2001b, 57).

Syväjohtamisen mukaan kaiken johtajakoulutuksen tulisi tapahtua siten, että oppimiseen ja sen ohjaamiseen liittyy määrätietoinen koulutettavien itseluottamuksen vahvistaminen ja kehittäminen (Nissinen 2001b, 54). Tässä törmäämme kuitenkin uuden johtamismallin omaksumisongelmaan, jota Nissinen reserviupseerikoulussa eräällä luennollaan käsitteli. Kaikki eivät näet omaksu kyseistä mallia työkalukseen vaikka se osoittautuisikin tieteellisesti päteväksi. Vanhat toimintamallit kun ovat jo pitkään toimineet henkilökunnan mielestä niin miksi totuttua toimintamallia pitäisi lähteä vaihtamaan? Syväjohtamisen mukaan puolustusvoimien johtajakoulutuksen ja varusmieskoulutuksen kuuluisi olla lähempänä ihmissuhdekoulukunnan periaatteita mutta tämä ei käytännössä aina näy tai toteudu.

Luonnollinen johtajuus ja karisma ovat asioita, jotka usein tulevat puheeksi kun yritetään määrittää hyvän johtajan ominaispiirteitä. Niiden tarpeellisuutta, kehittämistä tai ylipäättänsä edes olemassaoloa spekuloidaan jatkuvasti, eivätkä tutkijat aina itsekään tunnu tietävän mitä mieltä he niistä ovat. Yritän luoda yhteyttä kantahenkilökunnan johtajuuspiirteiden ja varusmiesten liikuntakokemusten välille ja herättää keskustelua siitä, miten upseerit valitaan maanpuolustuskorkeakouluun. Nissinen toteaa mielestäni epäsuorasti olevan sitä mieltä, ettei kaikilla yksinkertaisesti ole edellytyksiä olla hyviä syväjohtajia. Tämä liikuntakokemusten ja johtajuuspiirteiden välinen yhteys täytyy tietenkin tieteellisesti todistaa ennen kuin johtopäätöksiä voidaan tehdä.

”Syväjohtaminen ei ole koulutuksen absoluuttinen tavoite vaan työkalu ja suunta elinikäiselle kehittymiselle. Toisaalta on myös todettava, että lähtökohtaisesti syväjohtaminen edellyttää tiettyjä perusvalmiuksia, joita koulutettavilla on oltava, jotta kehittyminen olisi mahdollista”. (Nissinen 2001b, 58.) Hän toteaa samassa artikkelissa asian eri sanamuotoa käyttämällä. ”Arvojen tasolla johtajana kehittyminen on aina myös ihmisenä kasvamista vaikka kaikilla johtajaksi koulutettavilla ei tähän näyttäisikään olevan välittömiä valmiuksia” (Nissinen 2001b, 58). Varovaisuutta on nuodatettu myös seuraavassa toteamuksessa. ”On myös selvää, että elämäkokemuksen ja johtamiskokemusten vähäisyyden vuoksi syväjohtamisen malli ei täydellisesti ”aukea” läheskään kaikille varusmiesjohtajille. Sotilasorganisaatiolla ei ole kuitenkaan mitään muuta mahdollisuutta kouluttaa reserviin johtajiaan”. (Nissinen 2001b, 59.) Onko näissä toteamissa mallin toinen heikkous, joka liittyy varusmiesjohtajien ja henkilökunnan lähtökohtaisiin puutteisiin? Nissinen (2001b, 53) toteaa karisman olevan negatiivinen asia, johon Lindgren (2001b, 36) myös vahvasti yhtyy mutta mikä ominaisuus tai

lähtökohta sitten on se tekijä, joka ”avaa” kyseiset mallit kaikille varusmieskouluttajille ja henkilökunnalle? Mielestäni everstiluutnantti Nissinen on toiminut äärettömän voimakasta kunnioitusta herättävällä tavalla tuotuaan kyseisen mallin puolustusvoimiin. Uskon hänen tiedostavan aikamäärän, minkä malliin sopeutuminen tulee viemään mutta koska hän tietää ettei malli ”aukea” kaikille - kuten hän jo aiemmin totesi - niin oletan MPKK:n valintakokeissa myöskin olevan tekijöitä, jotka karsivat hakijoita, jotka eivät ole kykeneväisiä soveltamaan sitä. Uuden johtamismallin ansiosta koko laitoksen kuuluisi ehkä sopeutua uusiin tuuliin monessa mielessä. ”Tulevaisuudessa vain oppivat organisaatiot menestyvät” (Nissinen 2001b, 60).

4.3 Hyvän johtajan toimintamallit ja piirteet

Johtajalla on vastuu alaistensa toiminnasta ja hän itse päättää miten hän saa organisaationsa toimimaan mahdollisimman tehokkaasti. Esimiehen tehtäviä ovat suunnittelu, organisointi, motivointi ja valvonta. Suunnittelun ja organisoinnin ohessa varsinkin motivoinnilla on tärkeä merkitys määriteltäessä alaisten suorituksen tasoa, joka puolestaan vaikuttaa siihen, miten tehokkaasti organisaation tavoitteet voidaan saavuttaa. (Hersey & Blanchard 1990, 6.) Johtajan tehtävistä löytyy monia mielipiteitä ja teorioita mutta nykyään voidaan sanoa, että johtajan tehtävät ovat muuttuneet ihmissuhteiden hallintaa painottaviksi (Peltonen 1987, 20). Lindgrenin (2001, 38) mukaan johtamisen keinoja ovat käskeminen, järkiperäinen vaikuttaminen sekä tunteisiin ja asenteisiin vaikuttaminen.

”Monet vaikeimmista ongelmista eivät liity asioihin vaan ihmisiin. Ihmisen suurimpia ongelmia on aina ollut hänen kyvyttömyytensä yhteistyöhön ja toisten ihmisten ymmärtämiseen”. (Hersey & Blanchard 1990, 3.) Johtajan täytyy siis kyetä ottamaan vastuu niin organisaatiosta kuin myös kaikista sen jäsenistä. Johtajalla on Gustav Hägglundin (2000, 49) mukaan kaksi tehtävää: Suunnan näyttäminen ja ihmisten motivointi toimintaan.

Lindgren (2001, 24) toteaa, että johtajuuden perustaa rakentavat aitous, avoimuus, rehellisyys, esimerkillisyys, ennakoitavuus, johdonmukaisuus, oikeudenmukaisuus, tasapuolisuus, rauhallisuus, lähestyttävyyys, maltti, ammattitaito ja inhimillisyys. Jokaisella johtajalla on myös oikeus johtaa persoonallisuudellaan, panemalla itsensä peliin. (Lindgren 2001, 24.)

Ihmissuhdepätevyys on onnistuneen johtajuuden tärkeimpiä kulmakiviä. Se on kykyä kommunikoida ihmisten kanssa, kykyä ymmärtää heitä ja saada heidät käyttämään energiaansa tavoitteen mukaiseen toimintaan. Toinen tärkeä ominaisuus on erityispätevyys eli ammattiosaaminen. Jos johtajalla ei ole ihmissuhdetaitoja, hänen tulee yrittää kehittää yleisjohtajuuttaan erityispätevyyden kustannuksella. Ellei hänellä tähän ole valmiuksia, on sekä hänen että organisaation kannalta parasta, että kyseinen johtaja pysyy specialistina. (Salmimies 1987, 126.) Samoilla linjoilla oli John D Rockefeller joka lausui Herseyn ja Blanchardin (1990, 8) mukaan: "Maksaisin kyvystä tulla toimeen ihmisten kanssa enemmän kuin mistään muusta kyvystä auringon alla." Esimiehen tehtävä ei kuitenkaan ole olla terapeutti, mutta ihmisläheisen johtamisen keinoin hän kykenee terveellä tavalla tukemaan alaistensa itsetuntoa (Salmimies 1987, 121). Ihmiskeskeisten johtamismenetelmien nousuun myötävaikutti aikanaan se, että sota-aikana suuri joukko siviilihenkilöitä toimi upseereina. Näin saatiin runsaasti kokemusta myös "epäarmeijamaisten" johtamismenetelmien käytöstä ja voitiin kokea myönteisen ryhmähengen merkitys toiminnan tehokkuuden parantajana. (Sarala 1988, 30.)

Karisman merkitys, tärkeys ja vaikutus on johtajuudessa koettu kahdella eri tavalla. Jostain syystä kyseistä ominaisuutta käsiteltäessä lähdetään joko siitä, että karismaattinen johtaja on taitava ihmissuhdeasiantuntija tai itseks ja manipuloiva luonne, jonka toiminta on kaikkea muuta kuin rationaalista. Johtajan auktoriteetti perustuu aina myös tunteeseen. Silloin saattaa olla kyse karismasta, henkilökohtaisesta säteilystä, jota on vaikea selittää ja analysoida. Kenenkään tuskin kannattaa asettaa tavoitteekseen kehittyä karismaattiseksi johtajaksi koska karisma on paljolti synnynnäistä. Hyvä johtaja on matalan profiilin johtaja, jolla ei ole suurta karismaa. (Lindgren 2001, 34-36.) Hän kuitenkin kuvailee johtajalta vaadittavia asioita seuraavalla tavalla: "Lisäksi tarvitaan johdettavien tunteisiin vetoavaa johtamistapaa ja johtajuutta, oman persoonan peliin panemista ja sillä johtamista. Karismaattiset johtajat

ovat olleet taitavia asenteisiin ja tunteisiin vaikuttajia”. (Lindgren 2001, 40.) Kaikki eivät koe karismaattisuuden haitallisena asiana. Johtajana voi toimia, jos on olemassa riittävä joukko ihmisiä, jotka haluavat seurata johtajaa. Tällöin keskeisiä johtajan ominaisuuksia ovat varmasti uskottavuus, rehellisyys ja aito välittäminen johdettavista ihmisistä. Karismaattisen johtamisen paras määritelmä onkin ”caring” eli aito välittäminen, niin johdettavista, asiakkaista, omistajista kuin itsestäänkin. (Kasanen 2000, 83.)

Johtajuus on varusmieskoulutuksessa voimakkaasti esillä oleva asia. Täten uskon sen myös olevan eräs merkittävimmistä vaikutteista yleisilmapiirin ja mielikuvien muodostamisen kannalta. Varusmiehet assosioivat johtajuuden ja tiukan kurin mielikuviin armeijasta. Uuden syväjohtamisen mallin perusteella johtajuuden kuuluisi olla suuremmissa määrin ihmissuhdelähtöistä ja rakentavaa. Uskon varusmiehen tai alaisen muodostavan mielipiteensä positiivisten ja negatiivisten kokemusten tasapainon perusteella ja heijastavan jonkun tietyn koulutustilanteen mahdolliset traumaattiset tai muuten vaan huonommat kokemukset moneen muuhun kontekstiin, jotka kaikki kokonaisuudessaan liittyvät asepalvelukseen. Tähän kokonaisuuteen liittyy myös liikuntakoulutus. Ehkä liikuntakoulutukseen liittyviä mielikuvia voidaan parantaa syväjohtamisen kautta tulevan yksilöllisen kohtaamisen avulla.

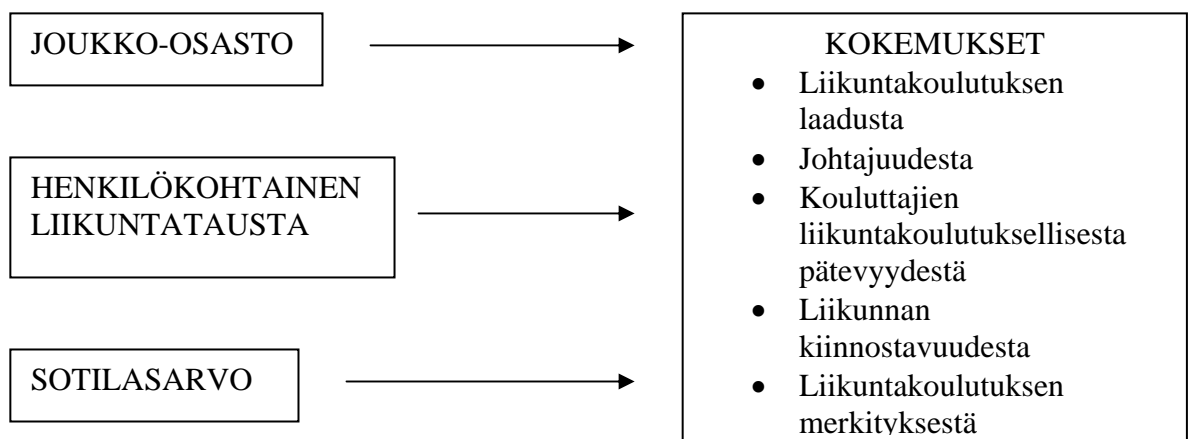
5 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS JA TUTKIMUSONGELMAT

5.1 Tutkimuksen viitekehys

Merivoimien joukko-osastoilla on erilaiset olosuhteet toteuttaa liikuntakoulutusta. Uudenmaan prikaatilla ja Suomenlahden Merenpuolustusalueella on yhdelle alueelle sijoitetut kasarmit ja liikuntatilat. Kotkan Rannikkoalueella kasarmit sijaitsevat vastaavasti erillisillä linnakkeilla.

Varusmiespalvelustaan suorittavilla miehillä on liikuntatottumuksiltaan hyvin kirjavat ja moninaiset taustat. Taustat voivat mahdollisesti vaikuttaa heidän kokemuksiinsa merivoimien liikuntakoulutuksesta.

Varusmiehet valitaan soveltuvuuden, asennoitumisen ja halukkuuden perusteella johtajakoulutuksen ja erilaisiin sodanajan tehtäviin. Sotilasarvon määrää pitkälti halukkuus ja asenne sekä pätevyys, joten lähtökohtana myös eriarvoisten varusmiesten välillä voisi löytyä mielipide-eroja.

KUVIO 2. Tutkimuksen viitekehys

5.2 Tutkimusongelmat

1. Miten palveluspaikka (joukko-osasto) vaikuttaa varusmiesten käsityksiin liikuntakoulutuksesta?
  - a. Liikuntakoulutuksen merkityksestä.
  - b. Kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksista.
  - c. Kouluttajien liikuntakoulutuksellisesta pätevyydestä.
  - d. Liikunnan kiinnostavuudesta.
  - e. Liikuntakoulutuksen laadusta.
2. Miten sotilasarvo vaikuttaa varusmiesten käsityksiin liikuntakoulutuksesta?
  - a. Liikuntakoulutuksen merkityksestä.
  - b. Kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksista.
  - c. Kouluttajien liikuntakoulutuksellisesta pätevyydestä.
  - d. Liikunnan kiinnostavuudesta.
  - e. Liikuntakoulutuksen laadusta.
3. Miten varusmiesten liikuntatausta on yhteydessä heidän käsityksiinsä merivoimien liikuntakoulutuksesta?
  - a. Liikuntakoulutuksen merkityksestä.
  - b. Kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksista.
  - c. Kouluttajien liikuntakoulutuksellisesta pätevyydestä.
  - d. Liikunnan kiinnostavuudesta.
  - e. Liikuntakoulutuksen laadusta.
4. Ovatko varusmiesten mielipiteet liikuntakoulutuksen merkityksestä, kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksista, kouluttajien liikuntakoulutuksellisesta pätevyydestä, liikunnan kiinnostavuudesta ja liikuntakoulutuksen laadusta yhteydessä toisiinsa?

6 TUTKIMUSMENETELMÄT

6.1 Kohderyhmä

Kysely tehtiin Uudenmaan prikaatista käsin keväällä 2005. Tutkimus suoritettiin omassa valvonnassani Uudenmaan prikaatissa ja kantahenkilökunnan valvonnassa Kotkan Rannikkoalueella ja Suomenlahden merenpuolustusalueella. Tutkimukseen osallistuivat varusmiehistä kaikki kyselyn suorittamishetkellä prikaatilla olleet henkilöt. Lomilla, komennuksilla tai muissa tehtävissä olevat varusmiehet eivät osallistuneet kyselyyn, koska uusintatilaisuutta ei käytännön syistä järjestetty.

Uudenmaan prikaatista ohjeistettiin perusyksiköiden päälliköitä suorittamaan kantahenkilökunnan kyselyt kouluttajien kanssa. Päälliköt olivat siis omalta osaltaan vastuussa kantahenkilökunnan kyselyiden suorittamisesta. Kotkan rannikkoalueen ja Suomenlahden merenpuolustusalueen kysely suoritettiin kyseisten joukko-osastojen liikuntaupseerien toimesta.

Kysely suoritettiin Uudenmaan prikaatin 2. Rannikkokomppaniaa lukuunottamatta joukko-osastojen jokaisessa perusyksikössä. Tulokset edustavat siis lähes täydellisesti merivoimien kokonaisvahvuutta. Kotkan Rannikkoalueen Esikunta- ja Huoltokomppania karsittiin tutkimuksesta myöhemmässä vaiheessa, jotta varuskuntien vertailu olisi ollut samanarvoista. Kyseinen komppania koostuu nimittäin UudPr:n 2. Rannikkokomppanian tavoin pääosin B-varusmiehistä.

6.2 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää varusmiesten mielipiteet liikuntakoulutuksen laadusta ja nykytilasta. Alun perin tutkimukseen kuului myös kantahenkilökunnan ja

yksiköiden päälliköiden mielipiteiden selvittäminen mutta tutkimuksen rajaamisen ja tulosten luotettavuuden varmistamisen takia kyseiset vastaukset jätettiin käsittelemättä.

Lisäksi keräsin Uudenmaan Prikaatista kaikkien yksiköiden viikko-ohjelmat I/05 6kk ajalta. Muutaman yksikön osalta kyseisiä viikko-ohjelmia ei aina laadittu, vaikka varusmieskoulutuksen kuuluisi perustua nimenomaan niiden sisältöön ja ohjeistukseen. Aihe rajattiin lopulta niin, ettei liikuntakoulutuksen määrän vaikutuksia varusmiesten mielipiteisiin lainkaan käsitelty.

Keräsin aineiston kolmesta joukko-osastosta, jotka muodostavat merivoimien kokonaisvahvuuden. Saaristomeren merenpuolustusaluetta (SmMepa) ei tutkimukseen sisällytetty kyseisen joukko-osaston ollessa osittain yhtä SIMepan kanssa. Oros on kuitenkin kattava ja aiheen rajaamisen myötä oletetusti myös hyvin tutkimusongelmia selittävä. Kyselyyn osallistui yhteensä noin 32 % merivoimissa palvelleista varusmiehistä, kun vastanneiden lukumäärää verrataan kaikista merivoimien joukko-osastoista (KotRa, SIMepa, SmMepa ja UudPr) reserviin siirtyneeseen varusmiesmäärään.

Tutkimusta helpottivat omat kokemukseni merivoimien liikuntakoulutuksesta, joiden avulla pystyin rajaamaan tutkimuksen oleellisiin asioihin ja arvioimaan tutkittavien aihepiirien tärkeyttä. Pääesikunnalta saamani tutkijajakokelaan tehtävät antoivat minulle myös hyvin liikkumavapautta ja mahdollisuuksia toteuttaa tutkimusta pääesikunnan ja itseni haluamalla tavalla. Kyselyiden toteuttamisessa minua auttoivat joukko-osastojen liikuntakasvatusupseerit, kun taas muussa työssä tukea ja apua sain pääesikunnasta majuri Matti Santtilalta.

Uudenmaan prikaatissa sain käyttööni puolustusvoimissa käytetyn JOTOS-ohjelman. Sitä käytin optisten lomakkeiden avulla saatujen tietojen lukemiseen ja analysointiin. Varusmiehiltä keräämäni optiset lomakkeet ajettiin JOTOS-ohjelman läpi ja siirrettiin SPSS-ohjelmaan, jonka avulla varsinainen tilastotieteellinen analysointi tapahtui. Kyselyihin vastasi 952 merivoimissa palvelutta saapumiseerien II/04 ja I/05 varusmiestä.

Käytin tutkimuksessani mittarina kyselylomaketta (liitteet 1 ja 2), jonka laadin tarkoitukseni selvittää mahdollisimman kattavasti asioita, jotka kuvailevat varusmiesten taustoja, asenteita ja liittyvät asepalveluksen suorittamiseen sekä liikuntaan. Kyselyä suunnitellessani oli ajatuksena käyttää hyväkseni puolustusvoimien tiedonkeruulomakkeita ja optista lukijaa. Kysymyssarjojen suunnittelussa käytin aiempien tutkimusten (Rintala 1990; Joenväärä 1999; Santtila 2002; Vähätalo 2005) kyselyitä, joista poimin omaa tutkimustani varten hyödyllisimmät, joita muokkasin omia tutkimusongelmiani varten käyttökelpoisiksi.

Kysymyssarjat (liitteet 1 ja 2) sisälsivät ainoastaan monivalintakysymyksiä, joiden vastausvaihtoehdot vaihtelivat kahdesta kuuteen. Vastaaminen tapahtui tiedonkeruulomakkeella mustaamalla valitun kirjaimen kohdalla oleva ruutu. Kysymysten määrä oli 44, joista ensimmäiset 11 käsittelivät varusmiesten taustoja. Varusmiehiltä kysyttiin tutkimusongelmiin liittyvien kysymysten lisäksi mm. motivaatiota asepalvelusta kohtaan ja asennetta ensimmäisissä kuntotesteissä. Kyseisen lomakkeen käänsin myös ruotsinkielelle, jotta Uudenmaan Prikaatin kaikki varusmiehet olisivat saaneet vastata äidinkielellään. Suomenkielisten ja ruotsinkielisten lomakkeiden kieliopillisen yhteneväisyyden varmistin suomenruotsalaisten opettajien ja Uudenmaan Prikaatin liikuntakasvatusupseerin avulla.

6.3 Aineiston käsittely

Aineiston käsittely oli yksinkertaista saatuaani sen numeerisessa muodossa. Siirsin tiedostot JOTOS-ohjelmalta SPSS – tilasto-ohjelmaan, jonka avulla pystyin analysoimaan saadut vastaukset. Muodostin tutkimusongelmia käsittelevistä kysymyksistä viisi summamuuttujaa, joiden vastausvaihtoehtoja vähensin yhdistämällä saadakseni paremmin kuvailevaa tietoa. Yhdistin myös aliupseeriston (kersantit ja alikersantit) vastaukset kersanttien vähäisen lukumäärän takia. Muodostin myös varusmiesten liikuntataustoja käsittelevistä kysymyksistä yhteisen summamuuttujan.

Tilastollisessa käsittelyssä on käytetty varianssianalyysiä ja korrelaatiota. Varianssianalyysissä on lisäksi käytetty Brown-Forsythen testiä tilastollisissa testeissä, missä eri ryhmien varianssit eivät olleet yhtä suuria. Varianssianalyysiä käytettiin tilastollisissa testeissä, missä analysoitiin varusmiesten mielipiteitä joukko-osaston ja sotilasarvon perusteella. Pearsonin korrelaatiota käytettiin liikuntataustojen tilastollisessa käsittelyssä.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus

6.4.1 Tutkimuksen reliabiliteetti

Testasin kysymykset Rannikkojääkärikomppaniassa palvelevilla täysin kaksikielisillä kymmenellä alokkaalla, kolmella alikersantilla ja yhdellä upseerikokelaalla. He saivat vastata kysymyksiin käyttämällä suomenkielisiä ja ruotsinkielisiä lomakkeita, varmistaen samalla, että ymmärsivät molemmissa lomakkeissa esiintyneet kysymykset samalla tavalla. Esitestaus osoitti varusmiesten ymmärtäneen kysymykset ilman suurempia ongelmia.

Tilastolliset testit on suoritettu pääsääntöisesti riittäviä otoskokoja käyttämällä. Varusmiesten (n=952) otoskoko on tilastollisten sääntöjen puitteissa riittävä kaikissa muissa tarkasteluissa paitsi upseerikokelaiden (n=28) ja korpraalien (n=28) vastauksissa.

Tutkimuksen luotettavuutta alentaa aikainen ajankohta suorittaa kysely, sillä I/05 saapumiserän varusmiehet olivat kyselyajankohtaan mennessä olleet vasta kymmenisen viikkoa armeijassa. Tosin kyseisiin ajankohtiin mennessä varusmiehet ovat kokeneet intensiivisimmän liikuntakoulutuksen, mitä asepalveluksen aikana yleensä saadaan, joten merkittävimmät mielikuvat ovat jo siihen mennessä varmasti muodostuneet.

Muina luotettavuuteen vaikuttavina tekijöinä voidaan pitää yksiköiden välisiä eroja kyselyajankohtana tapahtuneen liikuntakoulutuksen määrissä. Eräät Uudenmaan

Prikaatin yksiköt olivat esimerkiksi kyselyjen suorittamisen aikoihin jatkuvasti liikuntakoulutuksessa, kun toiset taas eivät tehneet muuta kuin taisteluharjoituksia. Joillain yksiköillä oli lisäksi kiire ruokailuun tai muuhun palvelukseen, jotka mahdollisesti vaikuttivat negatiivisesti varusmiesten vastatessa kysymyksiin. Suomenlahden merenpuolustusalueella kyselyt suoritettiin upseerikokelaiden valvonnassa. He sanoivat kyselytapahtumien olleen erittäin kiireellisiä ja jokseenkin ”pakonomaisia” tilanteita, mistä varusmiesjohtajat päästivät alaisensa mahdollisimman nopeasti pois.

Käyttämieni summamuuttujien alfa-kertoimet olivat tilastollisesti riittävän korkeita (taulukko 1). Kyseisiä summamuuttujia muodostaessani en joutunut, lisätäkseni niiden pätevyyttä, poistamaan kysymyksiä siitä, mistä summamuuttujien alun perin suunnittelin muodostuvan.

TAULUKKO 1. Summamuuttujien Cronbachin alfat

Summamuuttuja	Cronbachin alfa
Liikuntakoulutuksen merkitys	.812
Kantahenkilökunnan johtajuusominaisuudet	.806
Kouluttajien liikuntakoulutuksellinen pätevyys	.696
Liikunnan kiinnostavuus	.724
Liikuntakoulutuksen laatu	.642
Varusmiesten liikuntataustat	.712

6.4.2 Tutkimuksen validiteetti

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää merivoimissa palvelleiden II/04 sekä I/04 saapumiserien varusmiesten mielipiteitä merivoimien liikuntakoulutuksesta.

Tutkimuksen validiteettiin vaikuttavat mittarin pätevyys ja tutkimukseen osallistuneiden

henkilöiden vastaamishuolellisuus. Mittari on ensinnäkin rakennettu pitkälti vanhojen tutkimusten mittareiden perusteella ja toiseksi en usko varusmiehillä olevan halua vaikuttaa positiivisella tai negatiivisella tavalla tieteellisiin tutkimuksiin. Kyseisten kriteerien perusteella koen tutkimuksen olevan validi.

Suoritin tutkimuksen myös kantahenkilökunnalle mutta päätin olla käsittelemättä heidän vastauksia havaittuani luotettavuusongelmia, jotka ilmenivät lomakkeiden vastausten ja erään yksikön kantahenkilökunnan lausuntojen aiheuttamasta ristiriidasta. Mikäli yksikön upseerit ovat vastaustensa perusteella kaikki ”sitoutuneita syväjohtamisen periaatteisiin” niin miksi osa heistä julistaa kyseisen johtamismallin kuitenkin olevan sopimatonta teoriaa varusmieskoulutukseen? Lisäksi vain murto-osa kantahenkilökunnasta vastasi kyselylomakkeen avoimiin kysymyksiin ja erään yksikön varapäällikkö jätti kokonaan vastaamatta taustatietoja käsitteleviin kysymyksiin. Hänellä oli kuitenkin paljon sanottavaa avoimissa kysymyksissä ja monivalintaosionkin vastaukset poikkesivat aika lailla taustatietoja käsitteleviin kysymyksiin vastanneiden upseerien vastauksista.

Kyselylomakkeen validiteetti antaa aihetta pohdinnalle. Rakensin lomakkeen pitkälti sen perusteella miten saisin mahdollisimman paljon tietoa varusmiesten yleiskäsityksistä, jotka liittyvät niin liikuntaan kuin muuhunkin varusmieskoulutukseen. Pidin myös tärkeänä hyväksikäyttää samoja menetelmiä kuin moni muu (Rintala 1990, Joenväärä 1999, Santtila 2002, Vähätalo 2005) oli käyttänyt omissa tutkimuksissaan. Tämä runko mahdollistaa tulosten vertailun ja tuo varmuutta mittarin käytössä. Hyväksytin mittarin myös pääesikunnan peruskoulutusosastolla, jotta he saisivat relevanttia tietoa mahdollisten uudistusten tueksi.

Liikunnan merkitykseen liittyvät kysymykset olivat täysin identtisiä Joenväärän (1999) ja Vähätalon (2005) käyttämien kysymysten kanssa. Kysymyksistä muodostettu summamuuttuja muodostuu kuudesta kattavasta kysymyksestä, jotka sisällöltään tuottavat tarpeellista tietoa varusmiesten kokemasta liikuntakoulutuksen merkityksestä.

Kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksia käsittelevät kysymykset olivat syväjohtamisen kulmakiviä, jotka asetin kysymysmuotoon. Kysymykset olivat tiivistelmiä siitä, miten varusmiehet ja upseerit arvioivat esimiehiään. Näin ollen

voidaan olettaa niiden olevan suppeampia ja vähemmän tietoa tuovia kuin mitä ne voisivat olla. Tosin johtajuus oli vain pieni osa tutkimusta.

Kouluttajien liikuntakoulutuksellista pätevyyttä käsittelevät kysymykset kohdistuivat heidän teoreettisiin tietoihin, käytännön taitoihin ja motivaatioon pitää liikuntakoulutusta. Summamuuttuja muodostui vain kolmesta kysymyksestä, joten tästä voidaan päätellä muutaman lisäkysymyksen tuovan tarkempaa tietoa.

Liikunnan kiinnostavuutta käsittelevät kysymykset olivat muotoiltu Joenväärän (1999) ja Vähätalon (2005) mallia käyttämällä. Kysymykset käsittelivät varusmiesten kiinnostusta yleisimpiä urheilu- ja liikuntamuotoja kohtaan. Kyseinen summamuuttuja oli näistä muodostettu ja sen validiteetti perustuu sen kattavuuteen.

Liikuntakoulutuksen laatua käsitteleviä kysymyksiä oli neljä, joiden kattavuus olisi voinut olla parempi. Kysymykset liittyivät liikuntakoulutuksesta saatuihin mielikuviin ja joukko-osastojen tarjoamiin puitteisiin. Laatuaspektia olisi voinut kysyä muutamalla lisäkysymyksellä, jotka olisivat voineet liittyä taitojen oppimiseen tai tapahtumien järjestämiseen.

Varusmiesten liikuntataustasta muodostui summamuuttuja, jota käytettiin taustatekijänä muiden summamuuttujien tarkastelussa. Se muodostui seuraavista tekijöistä: kunto, liikunnan harrastaminen viikossa ja viimeinen kouluarvosana liikunnasta. Lisäkysymykseksi olisi voinut asettaa oma arvio liikunnallisuudesta asteikolla 1-3.

7 TULOKSET

7.1 Varusmiesten käsitykset joukko-osaston mukaan

Varusmiehiltä kysyttiin heidän mielipiteitä merivoimien liikuntakoulutuksen merkityksestä. KotRa:n keskiarvo tarkasteltaessa varusmiesten mielipiteitä liikuntakoulutuksen merkityksestä merivoimissa oli 3,34 skaalalla 1-5, joista 1 = merkityksetön ja 5 = erittäin merkitsevä. SIMepa:n ja UudPr:n keskiarvot olivat suunnilleen samaa luokkaa (3,28 ja 3,33). Keskiarvoksi liikuntakoulutuksen merkityksestä varusmiehet antoivat arvosanan 3,32. (Taulukko 2.)

Varianssien yhtäsuuruustestin mukaan vastaukset poikkesivat liikaa toisistaan ($p=0,006$). Brown-Forsythen testi osoitti, ettei ryhmien välillä ole tilastollisesti merkitseviä eroja.

TAULUKKO 2. Varusmiesten käsitykset liikuntakoulutuksen merkityksestä joukko-osaston mukaan

Joukko-osasto	N	ka	kh	var anal.*
R1 KotRa	148	3,34	,74	F=,512
R2 SIMepa	285	3,28	,78	df=2; 662,158
R3 UudPr	512	3,33	,88	p=0,599
Kaikki	945	3,32	,83	

*Brown-Forsythen F-testi

Varusmiehiltä kysyttiin myös heidän mielipiteitään kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksista skaalalla, jossa 1=täysin samaa mieltä ja 5=täysin eri mieltä. Tämän perusteella voidaan päätellä, että mitä suurempi keskiarvo, sitä huonompaa palautetta kantahenkilökunta sai. Merivoimien keskiarvo oli 2,92, josta SIMepa:n tulos oli 3,22, KotRa:n 2,84 ja UudPr:n 2,79. (Taulukko 3.)

Varianssien yhtäsuuruustestissä saatiin tulos $p=0,099$, joka osoittaa varianssien olevan yhtäsuuria. Varianssianalyysillä saatiin p -arvo 0,000, joka kertoo joukko-osastojen välillä olevan eroja.

Kotkan Rannikkoalueen ja Suomenlahden Merenpuolustusalueen välillä ero oli merkitsevä ($p<0,001$). Yhtä merkitsevä ero oli Suomenlahden Merenpuolustusalueen ja Uudenmaan Prikaatin välillä ($p<0,001$). Sen sijaan Uudenmaan Prikaatin ja Kotkan Rannikkoalueen välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja ($p=0,693$).

TAULUKKO 3. Varusmiesten käsitykset kantahenkilökunnan johtajuudesta joukko-osaston mukaan

J-osasto	N	ka	kh	var.anal*	LSD
R1 KotRa	147	2,82	,84	F=20,135	R1, R3<R2
R2 SIMepa	283	3,22	,92	df=2; 946	
R3 UudPr	516	2,79	,96	p<0,001	
Kaikki	946	2,92	,95		

Varusmiehiltä tiedusteltiin myös heidän liikunnallista kiinnostusta kyselylomakkeen avulla, jossa 1=ei kiinnostusta ja 5=erittäin kiinnostavaa. Summamuuttuja rakentui kysymyksistä, jotka käsittivät kiinnostuksen seuraavia lajeja kohtaan: hiihto, suunnistus, uinti/hengenpelastus, lenkkeily, yleisurheilu, kuntosali, joukkuepelit, yksilöpelit ja kamppailulajit. Merivoimien liikunnallisen kiinnostuksen keskiarvo oli 2,85. SIMepa:n keskiarvo oli 3,05, KotRa:n 2,91 ja UudPr:n 2,73. (Taulukko 4.)

Koska varianssit olivat erisuuruisia ($p < 0,001$), käytettiin Brown-Forsythen F-testiä, jolla saatiin p-arvo 0,000, joka osoittaa joukko-osastojen välillä olevan eroja.

Kotkan Rannikkoalueen ja Suomenlahden merenpuolustusalueen välillä ero ei ollut tilastollisesti merkitsevää ($p = 0,057$). UudPr:n ja KotRa:n välillä ero oli kuitenkin tilastollisesti merkitsevää ($p = 0,005$). Suomenlahden Merenpuolustusalueen varusmiehillä oli myös Uudenmaan Prikaatin varusmiehiä enemmän kiinnostusta liikuntaa kohtaan. Heidän välillä ero oli myös tilastollisesti merkitsevää ($p < 0,000$).

TAULUKKO 4. Varusmiesten liikunnallinen kiinnostus joukko-osaston mukaan.

J-osasto	N	ka	kh	var. anal*	Tamhanen T2
R1 KotRa	147	2,91	,70	F=19,264	R2>R1,R3
R2 SIMepa	283	3,05	,65	df=2; 805,957	
R3 UudPr	514	2,73	,74	p<0,001	R1>R3
Kaikki	944	2,85	,73		

*Brown-Forsythen F-testi

Varusmiehiltä tiedusteltiin myös heidän mielipiteitään kouluttajien liikuntakoulutuksellisesta pätevydestä. Käytetyssä skaalassa 1=heikko ja 5=erittäin hyvä. Merivoimien varusmiesten antama kouluttajien liikuntakoulutuksellisen pätevyyden keskiarvo oli 3,22. KotRa:n varusmiehet antoivat keskiarvon 3,28, SIMepa:n varusmiehet keskiarvon 3,15 ja Uudenmaan Prikaatin varusmiehet keskiarvon 3,25. (Taulukko 5.)

Varianssien yhtäsuuruustestissä saatiin p-arvo 0,000 eli varianssit poikkesivat toisistaan liikaa. Brown-Forsythen testin avulla saatiin p-arvo 0,094 eli joukko-osastojen välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja.

TAULUKKO 5. Varusmiesten mielipiteet kantahenkilökunnan liikuntakoulutuksellisesta pätevydestä joukko-osaston mukaan

Joukko-osasto	N	ka	kh	var.anal*
R1 KotRa	148	3,28	,64	F=2,371
R2 SIMepa	285	3,15	,67	df=2; 672,713
R3 UudPr	518	3,25	,78	p=0,094
Kaikki	951	3,22	,73	

*Brown-Forsythen F-testi

Varusmiehiltä tiedusteltiin myös heidän mielipiteitään koulutuksen laadusta, jolloin vastausvaihtoehtoina olivat 1=täysin samaa mieltä ja 5=täysin eri mieltä. Merivoimien keskiarvoksi saatiin 2,98. KotRa:n osalta keskiarvo oli 2,80, SIMepa:n keskiarvo oli 3,09 ja UudPr:n keskiarvo 2,97. (Taulukko 6.)

Varianssien yhtäsuuruustesti osoitti varianssien olevan yhtäsuuria ($p=0,358$). P-arvo antoi tuloksen 0,003, joka osoittaa että joukko-osastojen välillä on eroja.

Tilastollisesti merkitseviä eroja saatiin Kotkan Rannikkoalueen ja Suomenlahden Merenpuolustusalueen välille ($p=0,001$). Myös Uudenmaan Prikaatin ja Kotkan Rannikkoalueen välillä oli eroja ($p=0,029$). Suomenlahden Merenpuolustusalueen ja Uudenmaan Prikaatin väliset erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä ($p=0,053$). Kotkan Rannikkoalueen varusmiehet kokevat liikuntakoulutuksensa olevan laadukkaampaa kuin Suomenlahden Merenpuolustusalueen ja Uudenmaan Prikaatin varusmiehet.

TAULUKKO 6. Varusmiesten mielipiteet liikuntakoulutuksen laadusta joukko-osaston mukaan

J-osasto	N	ka	kh	var.anal.*	LSD
R1 KotRa	148	2,80	,77	F=5,915	R1<R2,R3
R2 SIMepa	283	3,09	,86	df=2; 948	
R3 UudPr	517	2,97	,81	p=0,003	
Kaikki	948	2,98	,82		

7.2 Varusmiesten mielipiteet sotilasarvon mukaan

Varusmiehiltä kysyttiin myös heidän mielipiteitään merivoimien liikuntakoulutuksen merkityksestä. Jääkäreiden tai tykkimiesten vastaukset antoivat keskiarvon 3,19 skaalalla, joista 1=merkityksetön ja 5= erittäin merkitsevä. Vastaavasti esimerkiksi oppilaiden antama keskiarvo oli 3,45. Keskiarvoksi liikuntakoulutuksen merkityksestä varusmiehet antoivat arvosanan 3,32. (Taulukko 7.)

Varianssien yhtäsuuruustestin mukaan varianssit olivat yhtä suuria ($p=0,866$). Varianssianalyysillä saatiin sotilasarvon perusteella tarkasteltuna tuloksia, jotka osoittivat sotilasarvon vaikuttavan kyseisiin mielipiteisiin ($p<0,001$).

Tilastollisesti merkitseviä eroja saatiin jääkäreiden/tykkimiesten eli puolen vuoden miehistön ja oppilaiden välillä ($p<0,001$). Myös miehistön ja alikersanttien/kersanttien välillä oli tilastollisesti merkitsevä ero ($p<0,001$). Tämän perusteella voimme todeta, ettei miehistö koe liikuntakoulutuksen merkitsevän yhtä paljon kuin oppilaiden, alikersanttien ja kersanttien mielestä.

TAULUKKO 7. Varusmiesten mielipiteet liikuntakoulutuksen merkityksestä sotilasarvon mukaan

Sotilasarvo	N	ka	kh	var.anal*	LSD
R1 Jääkäri	530	3,19	,84	F=7,403	R1<R2,R4
R2 Oppilas	271	3,45	,75	df=4, 945	
R3 Korpraali	28	3,46	,80	p<0,001	
R4 AliK, kers	88	3,56	,81		
R5 Kokelas	28	3,50	,84		
Kaikki	945	3,32	,83		

Varusmiehiltä kysyttiin myös heidän mielipiteitä merivoimien kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksista skaalalla, jossa 1=täysin samaa mieltä ja 5=täysin eri mieltä. Väittämät olivat rakenneltu niin, että pieni arvosana tarkoitti parempaa arviota. Miehistö (jääkärit/tykkimiehet) antoivat keskiarvon 3,09 ja esimerkiksi korpraalit antoivat keskiarvoksi 2,54. Varusmiehet antoivat keskiarvon 2,92 kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksista. (Taulukko 8.)

Analyysissa varianssit eivät olleet yhtä suuria ($p=0,022$), mutta tilastollisesti merkitseviä eroja tuli siitä huolimatta Brown-Forsythen testin mukaan ($p<0,001$).

Miehistön keskiarvot poikkesivat tilastollisesti merkitsevästi oppilaiden ($p<0,001$), korpraalien ($p=0,002$) ja alikersanttien/kersanttien ($p<0,001$) sekä kokelaiden ($p=0,008$) vastauksista. Miehistö oli siis kaikkein kriittisintä arviossaan kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksista. Kokelaiden keskihajonta (1,100) oli tässäkin analyysissa voimakkainta kaikista sotilasarvoista.

TAULUKKO 8. Varusmiesten mielipiteet kantahenkilökunnan johtajuuspätevyydestä sotilasarvon mukaan

Sotilasarvo	N	ka	kh	var.anal*	Tamhanen T2
R1 Jääkäri	533	3,09	,92	F=9,965	R1>R2,R3,R4,R5
R2 Oppilas	270	2,74	,95	df=4; 177,731	
R3 Korpraali	28	2,54	,58	p<0,001	
R4 AliK, kers	87	2,70	1,03		
R5 Kokelas	28	2,61	1,10		
Kaikki	946	2,92	,95		

* Brown-Forsythen F-testi

Varusmiehiltä tiedusteltiin myös heidän liikunnallista kiinnostustaan kyselylomakkeen avulla, jossa 1=ei kiinnostusta ja 5=erittäin kiinnostavaa. Summamuuttuja rakentui kysymyksistä, jotka käsittivät kiinnostuksen seuraavia lajeja kohtaan: hiihto, suunnistus, uinti/hengenpelastus, lenkkeily, yleisurheilu, kuntosali, joukkuepelit, yksilöpelit ja kamppailulajit. Miehistön keskiarvoksi saatiin 2,73 ja kokelaiden keskiarvoksi 3,56. Keskimäärin varusmiehet antoivat arvosanan 2,85 liikunnan kiinnostavuudesta. (Taulukko 9.)

Varianssien yhtäsuuruustestissä saatiin tulokseski $p=0,000$, eli varianssit eivät olleet yhtä suuria. Brown-Forsythen testin mukaan keskiarvot poikkesivat toisistaan ($p<0,001$).

Tilastollisesti merkitseviä eroja saatiin miehistön ja oppilaiden välille ($p<0,001$), miehistön ja alikersanttien välille ($p=0,002$) ja miehistön sekä kokelaiden välille ($p<0,001$). Myös oppilaiden ja kokelaiden välillä oli tilastollisesti merkitsevä ero ($p<0,001$) kuten myös korpraalien ja kokelaiden välillä ($p=0,001$). Aliupseeriston (alikersantti/kersantti) ja kokelaiden välillä ero oli myös tilastollisesti merkitsevä ($p<0,001$). Tämän perusteella voimme merivoimien osalta todeta kokelaiden olevan tilastollisesti merkitsevästi kiinnostuneempia liikunnasta kuin muiden varusmiesten.

TAULUKKO 9. Varusmiesten liikunnallinen kiinnostus sotilasarvon mukaan

Sotilasarvo	N	ka	kh	var.anal*	Tamhanen T2
R1 Jääkäri	532	2,73	,73	F=15,797	R1<R2,R4,R5
R2 Oppilas	270	2,97	,69	df=4; 223,882	
R3 Korpraali	28	2,93	,66	p<0,001	R5>R2,R3,R4
R4 AliK, kers	87	2,98	,65		
R5 Kokelas	27	3,56	,58		
Kaikki	944	2,85	,73		

*Brown-Forsythen F-testi

Varusmiehiltä tiedusteltiin myös heidän mielipiteitä kouluttajien liikuntakoulutuksellisesta pätevydestä skaalalla, jossa 1=heikko ja 5=erittäin hyvä. Keskiarvot olivat erittäin samankaltaisia niiden vaihdellessa aliupseeriston antamasta 3,09:sta kokelaiden antamaan 3,29:een. (Taulukko 10.)

Varianssien yhtäsuuruustestin mukaan saatiin tulos $p=0,607$, eli varianssit olivat yhtä suuria mutta tilastollisesti merkitseviä eroja ei löytynyt ($p=0,297$). Voimme siis todeta varusmiesten olevan sotilasarvosta riippumatta samaa mieltä kantahenkilökunnan pätevydestä opettaa liikuntaa.

TAULUKKO 10. Varusmiesten mielipiteet kantahenkilökunnan liikuntakoulutuksellisesta pätevydestä sotilasarvon mukaan

Sotilasarvo	N	ka	kh	var.anal
R1 Jääkäri, tykkimies	536	3,21	,75	F=1,229
R2 Oppilas	271	3,28	,69	df=4; 951
R3 Korpraali	28	3,21	,74	p=0,297
R4 Alikersantti, kersantti	88	3,09	,72	
R5 Kokelas	28	3,29	,71	
Kaikki	951	3,22	,73	

Varusmiehiltä tiedusteltiin myös heidän mielipiteitään koulutuksen laadusta, jolloin vastausvaihtoehdot pystyi valitsemaan skaalalta, jossa ääripäinä 1=täysin samaa mieltä ja 5=täysin eri mieltä. Vaihtoehtojen perusteella matala keskiarvo on parempi arvio kuin korkea keskiarvo. Miehistö antoi keskiarvoksi 3,07 ja upseerikokelaat 2,57. (Taulukko 11.)

Varianssien yhtäsuuruustesti antoi tuloksen $p=0,575$, jolloin varianssit olivat yhtä suuria. Varianssianalyysin mukaan tuloksissa oli myös tilastollisesti merkitseviä eroja p -arvolla 0,000.

Erot olivat tilastollisesti merkitseviä miehistön osalta verrattuna korpraaleihin ($p=0,007$), aliupseeristoon ($p<0,001$) ja upseerikokelaisiin ($p=0,002$). Oppilaiden mielipiteet erosivat vastaavasti korpraalien ($p=0,048$), aliupseeriston ($p=0,026$) ja upseerikokelaiden ($p=0,016$) vastauksista. Miehistö ja oppilaat olivat siis kielteisintä merivoimien liikuntakoulutuksen laatua kohtaan.

TAULUKKO 11. Varusmiesten mielipiteet liikuntakoulutuksen laadusta sotilasarvon mukaan

Sotilasarvo	N	ka	kh	var.anal*	LSD
R1 Jääkäri	532	3,07	,83	F=6,438	R1>R3,R4,R5
R2 Oppilas	271	2,96	,82	df=4, 948	
R3 Korpraali	28	2,64	,87	p<0,001	
R4 AliK, kers	89	2,74	,72		
R5 Kokelas	28	2,57	,84		
Kaikki	948	3,98	,82		

7.3 Liikuntataustan yhteys varusmiesten mielipiteisiin

Varusmiehiltä kysyttiin myös heidän käsityksiään edellämainituista osatekijöistä varusmiespalveluksensa aikana. Liikuntataustojen perustella varusmiesten vastaukset erosivat toisistaan vain liikuntakiinnostuksen ja liikunnan merkityksen osalta. Liikuntakiinnostuksen korkea korrelaatio (.468**) selittyy omalta osaltaan jo lähtökohdiltaan hyvällä liikuntataustalla. Koulutuksen laatu korreloi myös (.122**) liikuntataustan kanssa. Merivoimissa hyvän liikuntataustan omaavat varusmiehet kokevat siis liikunnan merkityksen tärkeämpänä kuin huonomman liikuntataustan omaavat varusmiehet. Liikuntataustalla ei ollut yhteyttä käsityksiin johtajuudesta tai liikuntakoulutuksen laadusta. (Taulukko 12.)

TAULUKKO 12. Varusmiesten liikuntataustan yhteys käsityksiin muista osa-alueista

Käsitykset	Liikuntatausta
1. Johtajuus	-.043
2. Liikunnan kiinnostus	.468**
3. Liikunnan merkitys	.122**
4. Kouluttajien pätevyys	.023
5. Liikuntakoulutuksen laatu	-.039

7.4 Varusmiesten kokemusten ja mielipiteiden keskenäiset yhteydet

Merkittävimpiä aihealueita ja niiden yhteyksiä käsiteltäessä varusmiesten vastaukset antoivat eri tavoin toistensa kanssa korreloivia tuloksia. Ainoat kokonaisuudet, millä ei ollut yhteyttä olivat käsitykset kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksista ja liikunnan kiinnostavuudesta.

Varusmiesten mielipiteet kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksista tuntuivat antavan kaikkein antoisimpia tuloksia niitä vertailtaessa muihin vastauksiin. Liikunnan merkityksen ja kantahenkilökunnan johtajuuden välillä oli merkitsevä yhteys (-.308**). Mitä paremman arvion varusmiehet antoivat henkilökunnan johtajuusominaisuuksista, sitä paremman arvion he antoivat merivoimien liikunnan merkitykselle. Kouluttajien liikuntakoulutuksellisella pätevyydellä oli merivoimien varusmiesten vastausten mukaan myös kohtalainen yhteys henkilökunnan johtajuusominaisuuksiin (-.370**). Mitä parempana he pitivät kouluttajien pätevyyttä pitää liikuntakoulutusta, sitä parempana he pitivät heidän johtajuusominaisuuksiaan. Koulutuksen laatu antoi samansuuntaisia tuloksia. Mitä laadukkaampana varusmiehet kokivat liikuntakoulutuksen, sitä paremmaksi he arvioivat kouluttajien johtajuusominaisuudet (.400**).

Muita mielenkiintoisia ja voimakkaita yhteyksiä saatiin koulutuksen laadun ja liikunnan merkityksen välille (-.434**), kouluttajien pätevyyden ja liikuntakoulutuksen merkityksen välille (.328**) sekä koulutuksen laadun ja kouluttajien pätevyyden välille (-.360**). Kaikki korrelaatiot olivat tilastollisesti merkitseviä p-arvolla .000 ja voimme todeta varusmiesten vastauksista, että mitä merkittävämpänä he pitivät liikuntaa merivoimien sotilaskoulutuksen kannalta, sitä laadukkaampana he pitivät koulutusta. Myös kouluttajien pätevyydelle annetut vastaukset kertovat positiivisesta yhteydestä liikuntakoulutuksen merkityksen näkökulmasta, kuten myös koulutuksen laadun ja kouluttajien pätevyyden välille. (Taulukko 13.)

TAULUKKO 13. Varusmiesten kokemusten ja mielipiteiden keskenäiset yhteydet.

	1.	2.	3.	4.	5.
1. Johtajuus	1				
2. Liikunnan kiinnostus	-.042	1			
3. Liikunnan merkitys	-.308**	.268**	1		
4. Kouluttajien pätevyys	-.370**	.099**	.328**	1	
5. Liikuntakoulutuksen laatu	.400**	-.173**	-.434**	-.360**	1

8 POHDINTA

8.1 Tulosten tarkastelua

8.1.1 Tarkastelu joukko-osaston perusteella

Tulokset tukevat jossain määrin varuskuntavierailujen perusteella muodostamiani käsityksiä. Varsinaisia merkityseroja liikunnan roolista merivoimien koulutuksessa ei tosin löytynyt. Varusmiehet antoivat liikunnan merkitykselle keskinkertaisen arvosanan (3,32). Mielipiteet liikuntakoulutuksen merkityksestä antoivat samansuuntaisia tuloksia kuin aiemmat tutkimukset (Vähätalo 2005, 34; Joenväärä 1999, 48).

Kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksia tarkasteltaessa voimme todeta Suomenlahden Merenpuolustusalueen varusmiesten olevan kriittisimpiä (keskiarvolla 3,22). UudPr:n varusmiehet antoivat kolmesta varuskunnasta parasta palautetta, mikä ei tosin sekään kovinkaan imartelevaa ollut arvosanalla 2,79, kun skaalalla 1-5 yksi merkitsee hyvää arvosanaa ja 5 huonoa. Kyseistä arvostelua tukee SIMepa:n erään upseerikokelaan kanssa käyty keskustelu, missä hän totesi joukko-osaston esimiesten toimivan pitkälti käskyjä antamalla ja niiden toteutusta valvomalla.

Tutkimukseen osallistuneista varusmiehistä puolet kuvaili varusmiespalvelusta hyvänä välivuotena, mielenkiintoisena tai mahdollisesti tulevana ammattina. Uudenmaan Prikaatin varusmiehistä vain 30 % oli samaa mieltä. (Taulukko 14.) Varusmiesten liikunnalliset intressit osoittivat SIMepa:n varusmiesten olevan liikuntaa kohtaan yleisesti kiinnostuneempia kuin UudPr:n ja KotRa:n varusmiehet. Varusmiehet arvioivat eri lajien perusteella oman kiinnostuksensa keskiarvoksi 2,85, jossa 1=erittäin kiinnostavaa ja 5 ei lainkaan kiinnostavaa. SIMepan varusmiehet kokivat varusmiespalveluksen suorittamisen yleisesti ottaen mielekkäämpänä kuin muiden varuskuntien varusmiehet.

Kantahenkilökunnan liikuntakoulutuksellista pätevyyttä arvioidessaan varusmiehet olivat joukko-osastoissa pitkälti samaa mieltä toistensa kanssa. Keskiarvolla 3,22 he

antoivat keskenkertaista palautetta kantahenkilökunnalle. Kouluttajien opetuksellisia taitoja arvioitaessa KotRa:n varusmiehistä lähes 90 % arvioi kantahenkilökunnan taidot vähintään keskinkertaisiksi kun taas esimerkiksi UudPr:sta 25 % antoi välttävän tai heikon arvosanan. (Taulukko 15.) Varusmiehet saivat myös arvioida kantahenkilökunnan palautteenantokykyä. 60 % KotRa:n varusmiehistä oli sitä mieltä, että kantahenkilökunta osaa joskus tai aina kannustaa ja antaa palautetta. SIMepa:n varusmiehistä alle 50 % oli samaa mieltä. (Taulukko 16.) Joenväärän (1999, 53) mukaan varusmiehet antoivat kouluttajilleen keskiarvoksi 2,92, kun Vähätalon (2005, 37) mukaan yli 40 % varusmiehistä koki kouluttajien liikuntakoulutukselliset tiedot ja taidot hyväksi.

Merivoimien liikuntakoulutuksen koettua laatua tarkasteltaessa päädytään tulokseen, missä Kotkan Rannikkoalueen varusmiehet kokivat koulutuksen laadukkaampana kuin muiden varuskuntien varusmiehet. Nämä tulokset olivat vierailujen perusteella ennakoitavissa. Merivoimien liikuntakoulutuksen arvosanaksi annettiin 2,98 asteikolla 1-5. Melkein puolet KotRan varusmiehistä koki koulutuksen antaneen positiivisen kuvan liikunnasta. Vastaavasti Uudemaan Prikaatin varusmiehistä kolmasosa koki liikuntakoulutuksen positiivisessa valossa. (Taulukko 17.)

Kotkan Rannikkoalueen liikuntamyönteinen asenne näkyi monella tavalla, joista useat toteutuskeinot olisivat toivottavia moneen muuhunkin varuskuntaan. Kyseisen varuskunnan liikuntakasvatusupseeri oli luonut selkeät pelisäännöt ja motivointikeinot saada varusmiehet liikkumaan vapaa-ajallaan. KotRa:ssa jokainen varusmies palkittiin kuntoisuuslomalla kahdentoista liikuntasuorituksen jälkeen. Rajoitteena tosin yksi kuntoisuusloma kuukautta kohden. Selkeä ja toimiva järjestelmä mahdollisti suoritusten valvonnan ja näytti myös toimivan jatkuvan kuntosalikäytön ja lenkkeilyn muodossa ainakin Kirkonmaan Linnakkeella, jonka kasarmilla on kuntosali ja liikuntasali. Varusmiestoimikunnan puheenjohtajana toimiva alikersantti kehuu systeemiä toimivaksi etenkin kun varusmiehillä ei ollut mahdollisuutta päästä iltavapaille. Myös aktiiviurheilijoiden tukeminen hoitui hyvässä hengessä heidän päästessä harjoittelemaan muutamien lisäjärjestelyiden turvin. Iltaisin tapahtuva liikunta oli osittain varusmieskerhon aktiivisen panostuksen ansiota ja näkyi myös Cooperin tulosten huomattavana parannuksena. Miehistön tulokset olivat aikaisempina vuosina parantuneet keskimäärin 400:llä metrillä, kuten yksikön päällikkö tuloksia

tarkastellessaan totesi. Yksikön päällikön liikuntamyönteisyydellä taitaa tässä tapauksessa olla merkittävä vaikutus lopputuloksen kannalta. Varuskunnan liikuntakasvatusupseeri painottaa liikkumisen tapahtuvan vapaaehtoisesti ilman ulkoisia pakotteita. KotRa on muista tutkimuksissa käsitellyistä varuskunnista poikkeava siinä mielessä, että sen kasarit sijaitsevat saarilla (linnakkeet). Onko tietyn tyyppisestä eristyksestä hyötyä varusmiesten motivoinnin kannalta, kun siviilimaailma on jatkuvasti tavoittamattomissa? Pyrkikö eristäytynyt joukko-osasto tällaisissa tapauksissa kaikin keinoin tarjoamaan varusmiehille liikuntapainotteisia korvikkeita, kun heillä ei ole mahdollisuutta päästä esimerkiksi iltavapaille?

Suomenlahden Merenpuolustusalueen liikuntatilat olivat kaikin puolin kiitettävät. Heillä toimii kolme liikuntakasvatusupseeria, jotka koordinoivat tapahtumia. Puitteet tehokkaalle ja mielekkäälle liikunnalle olivat hyvät varsinkin uuden nato-radan ja meriviisiottelu-radan kanssa. Kyseisellä varuskunnalla on myös oma uimahalli.

Oma vierailuni kyseisessä varuskunnassa pohjautui pitkälti erään upseerikokelaan avustamaan tutustumiseen. SIMepa:ssa on suhteellisen aktiivinen varusmiestoimikunta, joka tarjoaa hyvät harrastusmahdollisuudet. En koskaan päässyt keskustelemaan liikuntakasvatusupseerien kanssa, mutta minua avustaneen upseerikokelaan avulla sain tarpeeksi tietoa etenkin varusmiesten liikuntakokemuksista. Hän totesi koulutuksen olevan suhteellisen rankkaa ja vaativaa samalla kun hän kehui myös varusmiestoimikunnan (VMTK) toimintaa liikuntamahdollisuuksien järjestäjänä.

Uudenmaan Prikaatissa palvelleena pääsin jatkuvaan kosketukseen varuskunnan liikuntatilojen kanssa. Samalla pystyin itse arvioimaan VMTK:n ja liikuntakasvatusupseerien toimintaa. Varuskunnan liikuntakasvatusupseeri auttoi minua jatkuvasti tutkimuksen kanssa ja kertoi omat mielipiteensä varuskunnan liikuntasenteista. Varuskunnan tilat ja puitteet olivat melko hyvät koulutuksen toteuttamisen kannalta. Tosin monen yksikön aikataulujen yhteensovittaminen rajoittaa hieman liikuntasalin tehokasta käyttöä. Vapaa-ajalla varusmiehet käyttivät liikuntatiloja melko ahkerasti eikä puitteissa sinänsä ollut valitettavaa. Tosin käyttäjäkunta oli pitkälti samaa illasta iltaan. Vaikuttaisiko pitkien iltavapaiden mahdollisuus negatiivisesti liikunnan harrastamiseen? UudPr:n VMTK ei myöskään ollut kovinkaan aktiivinen liikuntasasioiden esiintuomisessa.

Uudenmaan Prikaatin varusmiesten liikunta-asenteet vaihtelivat laidasta laitaan, siten että kuilu aktiivisten ja passiivisten välillä oli melkoinen. Miehistöä ei juurikaan vapaa-ajalla näkynyt liikuntatiloissa. Tämä näkyi myös tutkimustuloksissa, kun varusmiehiltä kysyttiin miten tosissaan he suorittivat ensimmäisiä kuntotestejä. Uudenmaan Prikaatin varusmiehistä alle puolet kertoi yrittäneensä tosissaan kyseisissä testeissä. Kotkan Rannikkoalueen varusmiehistä yli 60 % kertoi suorittaneensa testit tosissaan. (Taulukko 18.) Liikuntakoulutuksen kehittäminen oli kuitenkin UudPr:n liikuntakasvatusupseerin osalta hyvin järjestettyä. Muutaman viikon ajan liikuntakoulutuksesta vastasivat ammattikorkeakoulu Sydvästin opiskelijat, jotka tarkkaan suunnitelluin liikuntatunnein saivat tuotua vaihtelua varusmiesten arkeen. Opiskelijat esittelivät uusia lajeja ja pitivät tehokkaita liikuntatunteja varusmiehille.

8.1.2 Tarkastelu sotilasarvon perusteella

Sotilasarvo määräytyy pitkälti varusmiesten palvelusaikaan liittyvän halukkuuden perusteella, mutta myös omien henkilökohtaisten resurssien mukaan. Lyhyempi palvelusaika houkuttelee vähemmän motivoituneita varusmiehiä ja pidempi kiinnostaa nuoria, jotka eivät koe puolen vuoden ”lisäaikaa” rasitteena. Joissain tapauksissa varusmiehet määrätään kuitenkin vasten tahtoaan vuoden palvelukseen. Hakeutuminen aliupseerikoulun tai reserviupseerikoulun johtajakoulutukseen ja sitä kautta hierarkiassa nouseminen on siis melko pitkälti kuitenkin asenne- ja tahtokysymys. Tämä on monestakin syystä suhteellisen merkittävä tutkimusalue, koska vähemmän motivoituneet varusmiehet ovat mahdollisesti jo lähtökohtaisesti vaikeammin tavoiteltavia liikunta-asenteiden muuttamisnäkökulmasta. Tämä osa varusmiehistä koostuu myös useimmiten varusmiehistä, jotka ovat vähemmän kiinnostuneita liikunnasta, kuten tulokset osoittavat (Taulukko 9). Mikäli meillä on tulevia reserviläisiä, joilla on vähemmän mielenkiintoa liikuntaa kohtaan, niin miten heidät saadaan asepalveluksen aikana kiinnostumaan kunnon ylläpitämisestä?

Asepalvelusta edeltävä elämä ja varusmiesten taustat ennakoivat jossain määrin heidän asepalveluksen ja reserviajan sotilasarvoja. Kouluttautuneet nuoret hakeutuvat ja pääsevät usein johtajakoulutukseen ja sitä kautta he nousevat hierarkiassa ylöspäin.

Varusmieheltä vaaditaan kuitenkin johtajakoulutukseen pääsemiseksi tietty määrä pisteitä psykologisista testeistä. Testit mittaavat älykkyyttä, henkistä kypsyyttä ja henkistä tasapainoa. Testien avulla karsitaan sopivimmat varusmiehet tuleviin johtotehtäviin. Johtajakoulutuksen ulkopuolelle jääneet varusmiehet edustavat ehkä jokseenkin vähemmän kyvykästä varusmiesmateriaalia, joiden tässä tutkimuksessa antamat arvostelut poikkeavat johtajakoulutukseen osallistuneiden varusmiesten vastauksista (taulukot 7-11). Tuloksia voidaan pohtia monesta näkökulmasta, mutta ne osoittavat kuitenkin vähemmän kyvykkäiden varusmiesten olevan muita varusmiehiä kriittisempiä. Johtajakoulutukseen päässeet varusmiehet kokevat mahdollisesti hyötyvänsä saamastaan johtajakoulutuksesta ja siksi heidän arvionsa ovat ehkä jokseenkin positiivisempia. Tavoitteelliset ja kunnianhimoiset varusmiehet ajattelevat ehkä reserviupseeriuden ennakoivan menestyksestä siviiliuraa samalla kuin vähemmän tavoitteelliset varusmiehet näkevät asepalveluksen pelkkänä välttämättömänä pahana.

Liikuntakoulutuksen merkitsevyyttä tarkasteltaessa miehistön mielipiteet erosivat voimakkaasti muiden sotilasarvojen vastauksista. Samat erot saatiin kun miehistö antoi huonoimmat arvioinnit johtajuutta, liikuntakoulutuksen laatua ja liikunnallista kiinnostuneisuutta käsiteltävissä kysymyksissä. Varusmiehet olivat kuitenkin kaikki samaa mieltä arvioitaessa kantahenkilökunnan liikuntakoulutuksellista pätevyyttä. Tutkimustulosten mukaan melkein kolmasosa miehistöstä kokee, ettei kantahenkilökunta huomioi heitä. Vastaavasti vain 17,9 % upseerikokelaista koki kantahenkilökunnan jättävän huomioimatta heitä kun puolet heistä samalla koki henkilökunnan ottavan heidän mielipiteensä huomioon, miehistöstä vastaavasti neljäsosa koki kantahenkilökunnan huomioivan heitä. (Taulukko 19.) Sookermany (2005, 169) toteaa koulutuksen ja sitä kautta tapahtuvan oppimisen perustuvan sotilaan ”identiteetin kehittämiseen”, joka tapahtuu yksilöllisen kohtaamisen kautta. Norjassa on täten ymmärretty sotilaan tarve hahmottaa kokonaisuuksia sekä jokaisen omaa roolia organisaatiossa ja yhteisössä, jonka asepalvelusta suorittavat muodostavat.

Tutkimuksen tulostekonaisuus osoittaa, ettei varusmieskoulutus vaikuta positiivisella tavalla toivottuun kohderyhmään. Täten emme voi olettaa saavamme tuloksia, jotka osoittaisivat miehistön olevan muita kohderyhmiä positiivisemmin suhtautuneita kyseisiin asioihin. Ehkä tässä täytyykin keskittyä tarkastelemaan varusmiesten yhteisesti

antamia keskiarvoja, jotka eivät nekään kylläkään sitä tosiasiaa kumoa, että jossakin on kehittämisen varaa. Osoittavatko nämä tulokset (taulukot 7-11) elinikäisen liikuntakipinän syntymisen mahdollisuutta, joka fyysisen koulutuksen pysyväisasiakirjassa (Pekoul-os PAK C 01:03 2004, 6) mainitaan liikunta- ja varusmieskoulutuksen ykkösprioriteettina? Tämän tutkimuksen mukaan lähes 60 % upseerikokelaista koki merivoimien liikuntakoulutuksesta jääneen positiivinen kuva. Miehistöstä samaa mieltä oli vain hieman yli 30 %. (Taulukko 20.) Varusmiehet pääsivät myös arvioimaan liikuntakipinän syntymistä asepalveluksen aikana. Kaksi kolmasosaa upseerikokelaista koki kipinän syntyneen tai koulutuksen edesauttaneen sen syntyä. Vastaavasti vain yksi kolmasosa miehistöstä tuki upseerikokelaiden antamia vastauksia. (Taulukko 21.)

8.1.3 Tarkastelu liikuntataustan perusteella

Liikunnalliset varusmiehet kokevat odotetusti liikunnan merkityksen voimakkaampana kuin vähemmän liikunnalliset varusmiehet. Vastaavasti liikunnan laatuaspektia tarkasteltaessa yhteyksiä ei löytynyt, kuten ei myöskään kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksien tarkastelussa. Varusmiesten liikuntataustat ovat tämän tutkimuksen mukaan yhteydessä liikunnan merkityksen kokemiseen ja omiin liikuntainresseihin.

Onko liikuntataustojen perusteella tapahtuvassa tarkastelussa kuitenkin otettava huomioon asennoitumiserot liikuntaa kohtaan? Hyvät liikuntataustat omaavat varusmiehet kokevat liikuntakoulutuksen merkityksen tärkeämpänä kuin vähemmän liikunnalliset varusmiehet. Täten voimme ehkä todeta heidän pitävän liikuntakoulutustapahtumia muihin varusmiehiin verrattuna mielekkäämpinä, joilloin liikunnallisesti aktiiviset varusmiehet vastatessaan koulutuksen laatua käsitteleviin kysymyksiin ehkä tiedostamattaan liittäivät omat positiiviset liikuntakäsityksensä vastauksiin. Voidaanko heidän vastauksiaan pitää arvioina siitä, miten laadukasta liikuntakoulutus todella on vai tuleeko niitä käsitellä mielipiteinä siitä, miten mielellään he osallistuvat liikuntakoulutukseen? Lisäksi täytyy ottaa huomioon eräänlaiset protestivastaukset varusmiehiltä, joilla on heikommat liikuntataustat.

8.1.4 Tutkittavien aihepiirien yhteydet toisiinsa

Riippuvien muuttujien keskinäisten korrelaatioiden tarkastelussa voimme todeta lähes jokaisen muuttujan olevan yhteydessä toisiinsa. Mielenkiintoisinta oli huomata miten mielipiteet kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksista korreloivat liikunnan merkityksen, kouluttajien liikunnallisen pätevyyden ja koulutuksen laadun kanssa (Taulukko 13). Mitä paremmaksi he arvioivat kantahenkilökunnan johtajuusominaisuuksia, sitä parempana he pitivät muitakin liikuntakoulutukseen liittyviä tekijöitä.

8.2 Toimenpide-ehdotukset merivoimien liikuntakoulutuksen kehittämiseksi

Tutkimuksessa käsiteltiin pelkästään varusmiesten näkemyksiä, joskin henkilökunnan arviot olisivatkin voineet tuoda lisätietoa etenkin liikuntakoulutuksen toteuttamisnäkökulmasta. Tosin täytyy muistaa, että varusmiehet ovat kaikesta huolimatta se kohderyhmä, jonka toimintakykyä ja -halukkuutta on varusmiespalveluksen kautta kehitettävä. Sitä kautta tapahtuva lähestyminen kertoo meille parhaiten, miten koulutus vaikuttaa tulevaan reserviin ja sen taisteluvalmiuteen. Uskottava maanpuolustus on kaikesta huolimatta yleisen asevelvollisuuden perusta. Tässä pohdinnan osuudessa tulen tarkastelemaan erilaisia parannusehdotuksia merivoimien liikuntakoulutukselle. Parannusehdotusten tehtävänä on lähinnä herättää ajatuksia aiheen tiimoilta.

Asepalveluksen suorittaminen herätti monia ajatuksia etenkin pitkien antoisien keskustelutuokioiden kautta, joita käytiin lukuisien tahojen kanssa. Kannustavat ja avuliaat upseerit kuten Lippueamiraali Bo Österlund ja Majuri Matti Santtila veivät omalla vahvalla panostuksellaan tutkimusta oikeaan suuntaan. Etenkin merivoimien liikuntakasvatusupseerit toivat paljon uusia näkökulmia, joista kaikkia en valitettavasti voinut aiheen rajaamisen takia käsitellä. Näiden tulosten varjossa tapahtuva tarkastelu antaa kuitenkin mahdollisuuden pohtia kyseisiä ratkaisu- ja parannusmalleja merivoimien liikuntakoulutuksen tehostamiseksi.

Liikuntakasvatusupseerien kanssa käydyt keskustelut osoittivat, että he ovat perehtyneet asioihin ja koulutuksen kehittämiseen huolella. Resurssipula tosin rajoittaa suurinta osaa tästä ideoinnista, varsinkin nyt kun budjettia ollaan entisestään pienentämässä. Ehkä kyseinen tutkimus kuuluisi tehdä niille tahoille, jotka päättävät rahoituksesta, eikä niille ketkä koulutusta taloudellisessa ahdingossa yrittävät toteuttaa. Ensinnäkin, oletettu ja paljon mainostettu yhteistyö liikuntakoulutusta tarjoavien laitosten kanssa (liikunnanohjaajien koulutuksesta vastaavat oppilaitokset) voisi näkyä selvemmin. Ammattikorkeakoulu Sydvästin kanssa tapahtunut yhteistyö oli hyvä esimerkki siitä, miten Uudenmaan Prikaati käytti hyväkseen asiantuntemusta samalla kuin opiskelijat saivat hyödyllisiä kokemuksia omaan koulutukseensa. Tässä molemmat tahot hyötyivät toisistaan. Näin voisi samalla ratketa erään yksikön päällikön ongelma, joka liittyi oman työmäärän suuruuteen ja siitä johtuneisiin ongelmiin luoda liikuntamyönteistä ilmapiiriä yksikköön. Uudenmaan Prikaatin lakkauttamisuhka vältettiin osittain kielilain ansiosta. Nähtävästi koulutuksen kehittäminen ei kielilain turvasta huolimatta tule loppumaan.

Edelleenkin jopa kansantaloudellisestakin näkökulmasta katsottuna täytyy muistuttaa, että valtio hyötyy hyvinvoivasta kansasta. Tässä on selkeä syy-seuraus-suhde, joka vaatii tulevaisuuden kannalta ennakoivaa päätöksentekoa poliittisilta päättäjiltä. Siihen tosiasiaan nojautuen on ehdotettu, että puolustusvoimat perustaisi enemmän liikunnanopettajan virkoja, joiden avulla liikuntakoulutuksen suunnittelu tehostuisi.

Muita näkökulmia kehityksen kannalta ovat liikuntatietämyksen ja –myönteisyyden painottaminen aliupseerikoulu- ja reserviupseerikouluvalinnoissa. Tämä pätee myös maanpuolustuskorkeakoulunkin osalta, sillä esimerkki kaikkeen koulutukseen liittyen lähtee esimiehestä. Mikäli esimies ei itse kykene siihen, mitä alaiseltaan vaatii, koko koulutustapahtuma muuttuu kiusalliseksi ja tehottomaksi. Eräs liikuntakasvatusupseeri painotti eräänlaista ”urheilullista karismaa”, jonka kuuluisi hänen mukaansa näkyä kouluttajasta tai esimiehestä, jotta hän kykenisi motivoimaan alaisiaan.

Liikuntakoulutuksellisesta näkökulmasta huolestuttavana esimerkkinä voidaan mainita tulevia upseereita kouluttavan reserviupseerikoulun (RUK) liikuntakoulutus, joka ei pysyväisasiakirjan perusteella toteutunut lähimainkaan, ellei luennoille järjestymistä lasketa marssikoulutukseen. ”Fyysisesti hyväkuntoisen sotilaan aikaansaaminen ei tunnu enää olevan tavoitteena”, väitti Joenväärä (1999, 38).

Tulokset osoittavat liikunnasta enemmän kiinnostuneiden varusmiesten suhtautuvan liikuntakoulutuksen eri tekijöihin melko lailla samalla tavalla kuin muiden varusmiesten (Taulukko 12). Edes koulutuksen laatua he eivät kritisoineet muita varusmiehiä poikkeavalla tavalla. Tosin täytyy muistaa, että hyvän liikuntataustan omaavilta varusmiehiltä voidaan yhtä lailla odottaa kriittisiä arvioita liikuntakoulutuksen laadusta. Hyvä liikuntatausta tarkoittaa usein myös kokemuksia ammatillisesta liikuntakoulutuksesta, jolloin vertaus vähemmän ammattimaiseen varusmiesten liikuntakoulutukseen voi tuoda kriittisiä näkökulmia liikunnallisilta varusmiehiltä.

Tasoryhmien käyttäminen on eräs varteenotettava toimintamalli, jota joissain varuskunnissa nyt jo käytetään. Tasoryhmien käyttöä puoltaa mahdollisuus liikkua samantasoisten varusmiesten kanssa, jolloin liiallista räsitusta ei välttämättä esiinny. Silti kyseinen käytäntö eriarvoistaa varusmiehiä ja voi mahdollisesti aiheuttaa vähemmän liikunnallisten kesken eräänlaista turhautumista ja luovuttamista. Malli toimii, mikäli koulutuksessa keskitytään tarpeeksi varusmiesten motivointiin. Parannusehdotuksena viittaa edellämainittuun vaihtoehtoiseen yhteistyöhön liikunnanohjaajia kouluttavien laitosten kanssa.

Kotkan Rannikkoalueen liikuntasuoritusten myötä tapahtuva kuntoisuuslomilla palkitseminen herätti ajatuksia varusmiesten motivoinnista, joita tuloksetkin tukivat (taulukko 6). Vierailu kyseisessä varuskunnassa antoi hyvän kuvan heidän tavoistaan motivoida varusmiehiä liikkumaan vapaa-ajallaan. KotRa:n liikunta-aseennoituminen oli monessa mielessä erilaista UudPr:iin ja SIMepa:een verrattuna.

Liikuntakasvatuksellinen asennoituminen näkyi liikuntakasvatusupseerista, Kirkonmaan Linnakkeen yksikön päälliköstä ja kantahenkilökunnasta. Tulosten perusteella motivointi liittyi myös varsinaiseen liikuntakoulutukseenkin, kun KotRa:n varusmiehet antoivat muihin joukko-osastoihin verrattuna parasta palautetta liikuntakoulutuksen laadusta. Kyseinen palkitsemisjärjestelmä tuntui motivoivan varusmiehiä liikkumaan vapaa-ajallaan ja heitä palkittiin siitä samalla kuin kunto selkeästi koheni. Järjestelmän valvonnan vaikeus oli KotRa:ssa ratkaistu, joten sitä voisi soveltaa muihinkin joukko-osastoihin.

Eräs pohdiskelua herättänyt ajatus, joka tuli monelta suunnalta, liittyi johtajuuden yleisvaikutuksiin. Nykyinen syväjohtamisen malli keskittyy etenkin ihmissuhdelähtöiseen johtajuuteen, jonka tavoitteena on motivoituneempi ja esimiesten taholta arvostetumpi joukko alaisia. Armeijaan yleisesti yhdistettyä kuria ei ole tarkoitus vähentää, vaan lähinnä keskittyä siihen, miten alaiset huomioidaan ja miten heitä sitoututetaan toimintaan. Tämä tarkoittaa käytännön tasolla palautteenantoa, joka vanhoista tavoista poiketen on positiivistakin. Syväjohtamisen mallin perustaja Everstiluutnantti Nissinen on huomannut saman kuin Saarikoski ja Saarikoski (1995, 87-88), että kouluttajilta saatu positiivinen palaute ja kannustus nostavat varusmiesten suoritusmotivaatiota. Tämän tutkimuksen osalta voimme todeta hyvän johtajuuden olevan yhteydessä myös koettuun liikuntakoulutuksen laatuun (Taulukko 12). Pedagoginen lähestymistapa tarkoittaa käytännössä katsottuna sitä, että varusmiehet kokevat koulutuksen mielekkäämpänä ja ehkä sitä kautta mielenkiinto reservissä tapahtuvaa liikuntaakin kohtaan lisääntyy. Everstiluutnantti Nissinen (2001, 54) on moneen otteeseen todennut syväjohtamisen mallin omaksumiseen vaadittavan tiettyjä ominaisuuksia. Onko MPKK:n pääsykokeissa otettu huomioon näitä kriteerejä?

Näiden tarkastelujen tiimoilta toivon tutkimuksen tuoneen hyödyllistä tietoa puolustusvoimille. Tarkoituksena oli samalla herättää ajatuksia siitä, miten asioita voisi tarpeen vaatiessa kehittää.

8.3 Itsekritiikkiä

Tarkoituksena oli alun perin liittää kantahenkilökunnan mielipiteet vertailukohdaksi varusmiesten vastauksille. Tämä ei aiheen rajaamisen takia toteutunut. Toinen tavoite oli tutkia liikuntakoulutuksen määrää ja miten se vaikuttaisi varusmiesten mielipiteisiin liikuntakoulutuksesta. Tämäkin näkökulma karsittiin opinnäytetyön rajaamissyistä. Vähätalon (2005) tutkimuksen mukaan viikko-ohjelmien tarkastelu vaatisi kuitenkin varsinaisen toteutuksen laadullista arviointia. Kaikki Uudenmaan Prikaatin yksiköt eivät aina edes käyttäneet viikko-ohjelmia. Aiheen rajaamisen myötä en kuitenkaan kyennyt

käsittämään pääesikunnan haluamia aihealueita. Rajaamisen uskon kuitenkin tuoneen luotettavia tuloksia tässä käsitelyihin tutkimusongelmiin.

Karsin tutkimuksesta Uudenmaan Prikaatista toisen rannikkokomppanian sen koostuessa lähinnä B-varusmiehistä, jotka eivät ole kykeneväisiä täysipainoiseen palvelukseen. Samoista syistä karsin jälkikäteen myös KotRa:n Esikunta- ja Huoltokomppanian. Tutkimuksesta puuttuvat siis B-varusmiesten näkemykset. Karsintaa ei paremman kokonaiskuvan saamisen kannalta olisi pitänyt suorittaa, mutta koen sen olleen välttämätöntä myös tutkimuksen luotettavuuden kannalta.

Tutkimuksen suorittaminen varusmiehenä toi myös omat erikoisuutensa sen toteuttamisnäkökulmasta. Kantahenkilökunnan suhtautuminen oli luontevaa ja asianmukaista, mutta vaikuttiko oma asemani heidän asennoitumiseen tutkimusta kohtaan? Entä vaikuttiko roolini varusmiesten vastauksiin?

8.4 Jatkotutkimusehdotuksia

Tämän tutkimuksen suorittaminen herätti minussa halun tutkia aihetta laajemmin. Pitkittäistutkimuksen suorittaminen voisi tapahtua kahdella tavalla. Ensimmäinen tutkimuksen voisi suorittaa samalle kohderyhmälle kahteen kertaan varusmiespalveluksen aikana. Ensimmäinen palveluksen alussa ja toinen sen lopussa. Täten olisi mahdollista saada tuloksia, jotka kertovat varusmiespalveluksen aikaisista vaikutuksista esimerkiksi liikunnalliseen asennoitumiseen. Toinen tapa olisi tutkia liikuntakipinän todellista syntyä tutkimalla reserviläisten mielipiteitä siitä, miten varusmiespalveluksen aikainen liikuntakoulutus on vaikuttanut heidän liikunnan harrastamiseen.

Vähätalon (2005, 56) tavoin koen varsinaisten liikuntatapahtumien laadullisen tarkkailun ja sen perusteella tapahtuvan arvioinnin olevan tarpeellista. Toteutuuko liikuntakoulutus määrällisesti ja ajallisesti viikko-ohjelman mukaisesti? Minkälaisia tunteuksia liikuntakoulutus herättää varusmiehissä?

Liikuntakoulutuksen ulkoistamisen vaikutuksia kuuluisi myös tutkia. Tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi saman komppanian eri joukkueiden liikuntakoulutusta eriyttämällä. Toisin sanoen antamalla vaikutus, eli tässä tapauksessa ulkoistettua liikunnanohjaajaharjoittelijoiden järjestämää liikuntakoulutusta yhdelle joukkueelle ja perinteisin keinoin toteutettua koulutusta toiselle joukkueelle kuuden kuukauden ajan ja vertailemalla siitä saatuja mahdollisia vaikutuksia.

Myös syväjohtamisen vaikutusten tarkempi analysointi on mielestäni tarpeellista. Pyrkivätkö upseerit kehittämään itseään syväjohtamisen kulmakivien perusteella? Miten upseerit kokevat kyseisen teorian ja pyrkivätkö he oikeasti toteuttamaan sen periaatteita varusmieskoulutuksessa? Miten he mieltävät kyseisten kulmakivien käytännön toteutuksen ja minkälaista käyttäytymistä ne heiltä heidän mielestään käytännössä edellyttävät?

LÄHTEET

Baalpe National Study Group (1989) Teaching and learning strategies in physical education. Baalpe: Oxford

Csikzentamihalyi, M. (1990) Flow: The Psychology of Opimal Experience. New York: Harper & Row

Fogelholm, M., Malmberg, J., Suni, M., Santtila, M., Kyröläinen, H. & Mäntysaari, M. (2005) International physical activity questionnaire: Validity against fitness. Teoksessa The american college of sports medicine (toim.) Medicine & science in sports & exercise.

Hartikainen, T. (2000) Kouluttajien tiedollinen pätevyys uudistetun varusmiesten fyysisen koulutuksen toteuttamiseen. Maanpuolustuskorkeakoulu.

Hersey, P. & Blanchard, K. (1990) Tilannejohtaminen. Tuloksiin ihmisten avulla. Gummerus: Jyväskylä

Ihamäki, P. (1999) Motivaatio fyysisen suorituskyvyn keittämisessä. Maanpuolustuskorkeakoulu.

Jaakkola, T. (2002) Changes in students' exercise motivation, goal orientation, and sport competence as a result of modifications in school physical education teaching practices. Jyväskylä: Likes

Jansson, L. (1990) Urheilijan psyykkinen valmennus. Toinen painos. Helsinki: Otava

Joenväärä, V. (1999) Asento vai lepo: komppanianpäälliköiden, kouluttajien ja varusmiesten näkemyksiä puolustusvoimien liikuntakoulutuksesta. Liikuntapedagogiikan pro gradu – työ. Jyväskylän yliopisto: Liikuntakasvatuksen laitos.

- Kasanen, K. (2000) Johtamisen taito ja karismaattinen johtaja. Teoksessa Hakkarainen, O., Jabe, M., Kasanen, K. & Niskanen, M. (toim.) Johtamisen taito – näkijöitä ja tekijöitä. 80-92. Jyväskylä: Gummerus
- Kokkonen, J. (2003) Changes in students' perceptions of task-involving motivational climate, teacher's leadership style, and helping behaviour as a result of modifications in school physical education teaching practices. Jyväskylä: Likes
- Korhonen, R. (1992) Tämä ihmisen johtaminen. Otava: Helsinki
- Koski, H. (2001) Varusmiesten liikuntakäyttäytyminen vapaa-aikana - liikunta-aktiivisuuden ja -asenteen vaikutus fyysiseen koulutukseen. Maanpuolustuskorkeakoulu
- Kuntu, K. & Huttunen, T. (2001) Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2000. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 45. Helsinki: KELA.
- Kyllönen, T. (1997) Taitojen oppiminen liikuntakoulutuksessa. Esimerkkinä sotilaallisen kunnon testi. Maanpuolustuskorkeakoulu
- Laakso, L. (1981) Lapsuuden ja nuoruuden kasvuympäristö aikuisiän liikuntaharrastusten selittäjänä: Retrospektiivinen tutkimus. Jyväskylän yliopisto: Studies in Sport, Physical Education and Health 14.
- Liesinen, K. (2000). Palvelukseen astuvien nuorten kunto ja terveys. Teoksessa Holthoer, A. & Dufva, V-P (toim.) Armeija liikuttaa –symposium. 21.-22.11.2000. 24-26. Seminaariraportti. Rauma.
- Liikuntakoulutustyöryhmä. (1996) Esitys liikuntakasvatuksen opintokokonaisuuksista. Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Liimatainen, E. (2000) Prososiaalinen käyttäytyminen, minäkäsitys ja liikuntaharrastus 11- ja 17- vuotiailla nuorilla. Jyväskylä: Likes

- Lindgren, G. (2001) Vain ihmisiä voi johtaa. Teoksessa Suomen Reserviupseeriliitto (toim.) Tulikoe – Ihmisten johtaminen sodan ja rauhan aikana. Jyväskylä: Gummerus
- Liukkonen, J., Telama, R. & Biddle, S. (1998) Enjoyment in youth sports: a goal perspectives approach. European Yearbook of Sport Psychology.
- Mosston, M. & Ashworth, S. (1986) Teaching physical education. Third Edition. Columbus, Ohio: Merrill publishing company
- Määttä, J. (1999) “Miesten koulussa”. Vapaaehtoisten naisten ja varusmiesten kokemuksia sotilaskoulutuksesta. Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus. Rauma: Lai-net
- Nissinen, V. (2001a) Military Leadership – A critical constructivist approach to conceptualizing, modeling and measuring military leadership in the Finnish defence forces. Helsinki: National defence college.
- Nissinen, V. (2001b) Syväjohtaminen – Nykyaikaisen sotilasjohtamisen malli. Teoksessa Suomen Reserviupseeriliitto (toim.) Tulikoe - Ihmisten johtaminen sodan ja rauhan aikana. Jyväskylä: Gummerus
- Northouse, P. (2004) Leadership – theory and practice. 3rd edition. Thousand Oaks, California: SAGE Publications.
- Palvalin, K. (2000) Puolustusvoimien liikuntakasvatus- ja perusteet, järjestelyt ja sisältö. Teoksessa Holthoer, A. & Dufva, V-P (toim.) Armeija liikuttaa – symposium. 21.-22.11.2000. Seminaariraportti. Rauma.
- Pekoul-os PAK C 1:3 (2004) Varusmiesten fyysinen koulutus. Liite 01 Varusmiesten fyysisen koulutuksen päämäärä ja periaatteet. Puolustusvoimat. Helsinki.

- Peltonen, M. (1987) Johtamisen kehityssuuntia 1950 – 2000. Teoksessa Suomen Reserviupseeriliitto (toim.) Johtaminen ja johtajuus 1967 – 1987 –2007. 15-26. Etelä-Saimaan kustannus oy: Lappeenranta
- Pietilä, P. (1976) Miesten liikuntakäyttäytyminen ennen armeijaan menoa ja armeija-aikana. Pro gradu – työ. Jyväskylän yliopisto: Liikuntakasvatuksen laitos.
- Rintala, H. (1990) Varusmiesten liikuntakasvatus ja fyysisen kunnon kehittyminen Ilmavoimien Viestikoulussa. Saapumiserä II/89. Kasvatustieteen opinnäytetyö. Julkaisematon: Lapin korkeakoulu.
- Saarikoski, A. & Saarikoski, T. (1995) Alokas ja kouluttaja. Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma. Julkaisematon. Jyväskylän yliopisto.
- Sahi, T. (2000) Palvelukseen astuvien nuorten kunto ja terveys. Teoksessa Holthoer, A. & Dufva, V-P (toim.) Armeija liikuttaa –symposium. 21.-22.11.2000. Seminaariraportti. Rauma.
- Salmimies, P. (1987) Ihmisten käyttäytymisen ja johtamisen psykologisia taustoja. Teoksessa Suomen Reserviupseeriliitto (toim.) Johtaminen ja johtajuus 1967 – 1987 –2007. 115-128. Etelä-Saimaan kustannus oy: Lappeenranta
- Santtila, M. (2002) Varusmiesten fyysinen koulutus 2002. Maanpuolustuskorkeakoulu
- Santtila, M. (2000) Varusmiesten fyysinen koulutus. Teoksessa Holthoer, A. & Dufva, V-P (toim.) Armeija liikuttaa –symposium. 21.-22.11.2000. 24-26. Seminaariraportti. Rauma.
- Sarala, U. (1988) Kohti oppivaa organisaatiota. Aikuiskoulutus organisaatiossa. Salpausselän kirjapaino.
- Sironen, E. (1995) Urheilun aika ja paikka. Research Reports on Sport and Health. Likes: Jyväskylä

- Sookermany, A. (2005) Fre vernpliktig rekrutt til ekspertsoldat – Ferdighetslaering i det nye forsvaret. Oslo: GAN Grafisk
- Säfvenbom, R., Sookermany, A. & Miller, BW. (2005) Physical Activity and Motivation among Norwegian Military Personnel. International Congress on Soldiers' Physical Performance (edit. Häkkinen, K & Kyröläinen, H.).
- Taistelija 2005 – Fyysisen suorituskyvyn tutkimustoiminta (2003). Koulutustaidon laitos. Julkaisusarja 3, No 6. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Taskinen, A. (1991) Joukko-osaston liikuntakasvatusupseerin tehtävät ja toimenkuva sekä täydennyskoulutus tehtävään. Taistelukoulu.
- Telama, R. & Nupponen, H. (2000) Nuorison kunto ja liikunnan harrastus tutkimuksen valossa. Teoksessa Holthoer, A. & Dufva, V-P (toim.) Armeija liikuttaa – symposium. 21.-22.11.2000. Seminaariraportti. Rauma.
- Toiskallio, J. (1998) Sotilaspedagogiikan perusteet. Hämeenlinna: Karisto
- Vuolle, P., Telama, R. & Laakso, L. (1986) Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 50. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Winkley, L. (1996) Emotional problems in Children and Young People. Cassell: New York

LIITTEET

LIITE 1

Arvoisa vastaanottaja**MERIVOIMIEN LIIKUNTAKOULUTUKSEN NYKYTILAAN LIITTYVÄ
MIELIPIDEKYSELY****1. Kyselyn tarkoitus**

Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa varusmiespalvelusta suorittavien miesten ja vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien naisten asenteita ja mielipiteitä merivoimien liikuntakoulutuksesta. Kyselyn tuloksia tullaan hyödyntämään merivoimien liikuntakoulutuksen kehittämisessä.

2. Kohdejoukko

Kysely suoritetaan II/04 ja I/05 saapumiserien varusmiehille erikseen nimettävissä Merivoimien joukko-osastoissa.

3. Luottamuksellisuus

Kysely on täysin luottamuksellinen. Vastaaminen tapahtuu nimettömästi numeroimattomalle yleisvastauslomakkeelle. Vastaajan henkilöllisyys ei missään vaiheessa paljastu.

4. Vastaustapa

Kyselyyn vastataan yleisvastauslomakkeella mustamalla lyijykynällä haluttu vastausvaihtoehto. Toivomme jokaisen täyttävän lomakkeen huolellisesti, jotta aineisto olisi tilastollisesti edustava ja luotettava.

5. Vastausaika

Vastaamiseen varataan aikaa noin 30 min.

VARUSMIEHET

1. Sukupuoli

- a) mies
- b) nainen

2. Sotilasarvotani olen

- a) jääkäri, tykkimies (tai joku muu miehistön arvo)
- b) oppilas
- c) korpraali
- d) alikersantti
- e) kersantti
- f) kokelas

3. Joukko-osastoni on

- a) KotRa
- b) SIMepa
- c) UudPr/NylBr

4. Perusyksikköni on (KotRa)

- a) Kirkonmaan Lke.
- b) Rankin Lke.
- c) Esikunta- ja huoltokomppania
- d) AUK
- e) ei mikään näistä

5. Perusyksikköni on (SIMepa)

- a) MerivKoulKesk
- b) SIMeriP
- c) SIRR
- d) AUK
- e) ei mikään näistä

6. Perusyksikköni on (UudPr/NylBr)

- a) 1. KustK
- b) GrkK
- c) KustJK
- d) PionK
- e) AmfSk
- f) ei mikään näistä

7. Kuuluminen urheiluseuraan?

- a) en ole kuulunut
- b) ollut jäsenenä
- c) olen aktiivijäsen

8. Harrastin liikuntaa ennen palvelukseen astumista vähintään 30 minuuttia päivässä keskimäärin kertaa/viikossa?

- a) ei lainkaan
- b) 1-2 krt
- c) 3-5 krt
- d) 6-7 krt
- e) 8 tai enemmän

9. Viimeisimmän koulutodistuksen numero liikunnassa?

- a) alle 6
- b) 6
- c) 7
- d) 8
- e) 9
- f) 10

10. Fyysinen kunto ennen varusmiespalvelusta oli

- a) hyvä
- b) keskinkertainen
- c) huono

11. Vapaa-ajan liikuntaharrastukseni motiivit. (= miksi harrastan liikuntaa)

- a) virkistys
- b) fyysinen kunto
- c) kilpailu
- d) terveys
- e) kaverit
- f) jokin muu

12-20. Ympyröi kiinnostuksesi seuraavia liikuntalajeja kohtaan asteikolla A-E, jossa A= ei kiinnostusta ja E= erittäin kiinnostava.

12. Hiihto	A B C D E	18. Joukkuepelit	A B C D E
13. Suunnistus	A B C D E	19. Yksilöpelit	A B C D E
14. Uinti/ hengenpelastus	A B C D E	20. Kamppailulajit	A B C D E
15. Lenkkeily	A B C D E		
16. Yleisurheilu	A B C D E		
17. kuntosali	A B C D E		

21. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten suhtautumistasi varusmiespalvelukseen?

- a) ehkä tuleva ammatti
- b) kiinnostavaa
- c) hyvä välivuosi
- d) välttämätön paha
- e) en ymmärrä, miksi olen täällä

22-27. Arvioi liikuntakoulutuksen merkitystä merivoimissa asteikolla A-E, jossa A= merkityksetön ja E= erittäin merkitsevä.

22. kunnon kohottaja	A B C D E
23. vaihtelun ja virkistyksen tuominen	A B C D E
24. yhteishengen luoja ja sopeutumisen edistäjä	A B C D E
25. pysyvän liikuntaharrastuksen herättäminen	A B C D E
26. uusien taitojen oppiminen	A B C D E
27. taistelijan ominaisuuksien kehittäminen	A B C D E

28. Arvioi fyysistä koulutusta ja liikuntakoulutusta antavien kouluttajien teoreettisia tietoja keskimäärin.

- a) heikko
- b) välttävä
- c) keskinkertainen
- d) hyvä
- e) erittäin hyvä

29. Arvioi fyysistä koulutusta ja liikuntakoulutusta antavien kouluttajien opetuksellisia taitoja keskimäärin.

- a) heikko
- b) välttävä
- c) keskinkertainen
- d) hyvä
- e) erittäin hyvä

30. Arvioi keskimäärin kouluttajien motivaatiota pitää liikuntakoulutusta.

- a) heikko
- b) välttävä
- c) keskinkertainen
- d) hyvä
- e) erittäin hyvä

31. Kuinka usein kouluttajat antavat palautetta tai kannustavat liikuntakoulutuksessa?

- a) usein
- b) joskus
- c) harvoin
- d) ei koskaan

32. Merivoimien fyysinen koulutus ja liikuntakoulutus on monipuolista.

- a) täysin samaa mieltä
- b) osin samaa mieltä
- c) en osaa sanoa
- d) osin samaa mieltä
- e) täysin samaa mieltä

33. Varuskuntani liikuntatilat ja -välineet antavat hyvät mahdollisuudet laadukkaan fyysisen koulutuksen ja liikuntakoulutuksen toteutukselle.

- a) täysin samaa mieltä
- b) osin samaa mieltä
- c) en osaa sanoa
- d) osin eri mieltä
- e) täysin eri mieltä

34. Varusmiesjohtajat ovat toimineet liikuntaharjoituksissa ja fyysisen koulutuksen harjoituksissa esimerkkiliikkujina.

- a) täysin samaa mieltä
- b) osin samaa mieltä
- c) en osaa sanoa
- d) osin eri mieltä
- e) täysin eri mieltä

35. Esimieheni keskustelevat kanssani ja kuuntelevat minua riittävästi sekä ottavat fyysisessä koulutuksessa huomioon keskustelussa esille tulevat asiat.

- a) täysin samaa mieltä
- b) osin samaa mieltä
- c) en osaa sanoa
- d) osin eri mieltä
- e) täysin eri mieltä

36. Varusmiespalvelus on ollut ruumiilliselta rasitukseltaan.

- a) erittäin kevyt
- b) kevyt
- c) kohtalainen
- d) raskas
- e) erittäin raskas

37. Merivoimien antama fyysinen koulutus ja liikuntakoulutus on liian kilpailuvoittoista.

- a) täysin samaa mieltä
- b) osin samaa mieltä
- c) en osaa sanoa
- d) osin eri mieltä
- e) täysin eri mieltä

38. Merivoimien antama liikuntakoulutus on antanut positiivisen ja innostavan kuvan liikunnasta.

- a) täysin samaa mieltä
- b) osin samaa mieltä
- c) en osaa sanoa
- d) osin eri mieltä
- e) täysin eri mieltä

39. Varusmiespalveluksen aikainen liikuntakoulutus on herättänyt minussa pysyvän liikuntakiipinän, joka tulee jatkumaan reservissä.

- a) täysin samaa mieltä
- b) osin samaa mieltä
- c) en osaa sanoa
- d) osin eri mieltä
- e) täysin eri mieltä

40. Olen yrittänyt parhaani kuntosuorituksissa (Esim. cooper, lihaskuntotesti)

- a) täysin samaa mieltä
- b) osin samaa mieltä
- c) en osaa sanoa
- d) osin eri mieltä
- e) täysin eri mieltä

41. Kouluttajani on oikeudenmukainen ja esimerkillinen johtaja

- a) täysin samaa mieltä
- b) osin samaa mieltä
- c) en osaa sanoa
- d) osin eri mieltä
- e) täysin eri mieltä

42. Kouluttajani osaa motivoida ja saa minut yrittämään parhaani kaikissa tilanteissa

- a) täysin samaa mieltä
- b) osin samaa mieltä
- c) en osaa sanoa
- d) osin eri mieltä
- e) täysin eri mieltä

43. Kouluttajani antaa alustensa itse ajatella, ideoida ja kertoa mielipiteitä erilaisista tilanteista esimerkiksi taisteluharjoituksissa.

- a) täysin samaa mieltä
- b) osin samaa mieltä
- c) en osaa sanoa
- d) osin eri mieltä
- e) täysin eri mieltä

44. Kouluttajani kuuntelee minua ja pyrkii kohtaamaan minut yksilöllisellä tasolla.

- a) täysin samaa mieltä
- b) osin samaa mieltä
- c) en osaa sanoa
- d) osin eri mieltä
- e) täysin eri mieltä

FÖRFRÅGNING OM HUR BEVÄRINGARNA UPPLEVER MARINENS IDROTTSUTBILDNING

- 1. Syftet med förfrågningsen**

Syftet med förfrågningsen är att få reda på hurdana åsikter beväringarna har om marinens idrottsutbildning och fysiska fostran. Resultaten kommer att användas i utvecklingen av beväringarnas fysiska utbildning.
- 2. Målgrupp**

Förfrågningsen utförs bland beväringarna i kontingenterna II/04 och I/05 i marinens truppförband som utses skilt.
- 3. Konfidentiell undersökning**

Förfrågningsen är konfidentiell. Man svarar anonymt på en icke-numrerad blankett för uppsamling av information. Identiteten på den som svarar avslöjas inte i något som helst skede.
- 4. Svarsdirektiv**

Man besvarar frågorna genom att med blyertspenna svärta den bokstav som motsvarar ditt svar på svarsblanketten. Vi önskar att alla fyller i blanketten noggrant, så att materialet är statistiskt sett representativt och tillförlitligt.
- 5. Svarstid**

För besvarandet reserveras ca 30 minuter.

1. Kön

- a) man
- b) kvinna

2. Min militärgrad är

- a) jägare, kanoniär (eller motsvarande)
- b) elev
- c) korpral
- d) undersergeant
- e) sergeant
- f) officersaspirant

3. Mitt truppförband är

- a) KotRa
- b) SIMepa
- c) UudPr/NylBr

4. Min grundenhet är (KotRa)

- a) Kirkonmaan Lke.
- b) Rankin Lke.
- c) Esikunta- ja huoltokomppania
- d) AUK
- e) Inget av de ovannämnda

5. Min grundenhet är (SIMepa)

- a) MerivKoulKesk
- b) SIMeriP
- c) SIRR
- d) AUK
- e) Inget av de ovannämnda

6. Min grundenhet är (UudPr/NylBr)

- a) 1. KustK
- b) GrkK
- c) KustJK
- d) PionK
- e) AmfSk
- f) Inget av de ovannämnda

7. Hör du till en idrottsförening?

- a) har aldrig hört
- b) har någon gång hört
- c) är aktiv medlem för tillfället

8. Före jag ryckte in idrottade/motionerade jag (minst 30 min) i medeltal gånger/vecka?

- a) inte alls
- b) 1-2 ggr
- c) 3-5 ggr
- d) 6-7 ggr
- e) 8 eller mera

9. Mitt vitsord i gymnastik i mitt sista betyg

- a) under 6
- b) 6
- c) 7
- d) 8
- e) 9
- f) 10

10. Min fysiska kondition före beväringstiden var

- a) bra
- b) medelmåttlig
- c) dålig

11. Mina motiv att idrotta/motionera på fritiden. (= varför jag idrottar)

- a) omväxling/stimulans
- b) fysisk kondition
- c) tävling
- d) hälsa
- e) vänner
- f) någon annan orsak
- g) jag motionerar inte på fritiden

12-20. Vad är ditt intresse mot följande idrottsgrenar på en skala från A-E, där A= intresserar inte alls och E= intresserar väldigt mycket.

- 12. Skidåkning (terräng) A B C D E
- 13. Orientering A B C D E
- 14. Simning/livräddning A B C D E
- 15. Jogging A B C D E
- 16. Friidrott A B C D E
- 17. Styrketräning/gym A B C D E

- 18. Lagsporter A B C D E
- 19. Individuella grenar A B C D E
- 20. Kampsporter A B C D E

21. Vilket av följande beskriver bäst din attityd mot värnplikten?

- a) kanske mitt blivande yrke
- b) intressant
- c) ett bra mellanår
- d) något jag måste sköta undan
- e) jag förstår inte varför jag är här

22-27. Bedöm idrottsutbildningens betydelse i marinen på en skala från A-E, där A= ingen betydelse alls och E= har stor betydelse.

22. förbättring av konditionen	A B C D E
23. omväxling och stimulans	A B C D E
24. skapning av gemensam anda	A B C D E
25. väckning av intresse för idrott/motion	A B C D E
26. läran av nya kunskaper	A B C D E
27. förbättring av krigarens egenskaper	A B C D E

28. Bedöm de utbildarna som håller fysisk fostran i deras teoretiska kunskaper om fysisk fostran och idrottsutbildning.

- a) svag
- b) tillfredsställande
- c) medelmåttlig
- d) god
- e) mycket god

29. Bedöm de utbildarna som håller fysisk fostran i deras pedagogiska färdigheter och kunskaper att fungera som lärare.

- a) svag
- b) tillfredsställande
- c) medelmåttlig
- d) god
- e) mycket god

30. Bedöm i medeltal utbildarnas motivation att hålla idrottsutbildning.

- a) svag
- b) tillfredsställande
- c) medelmåttlig
- d) god
- e) mycket god

31. Hur ofta ger utbildarna feedback eller uppmuntrar i idrottsutbildning?

- a) ofta
- b) ibland
- c) sällan
- d) aldrig

32. Den fysiska utbildning som ges inom marinen är mångsidig.

- a) helt av samma åsikt
- b) delvis av samma åsikt
- c) kan inte säga
- d) delvis av annan åsikt
- e) helt av annan åsikt

33. Motionsutrymmena och –utrustningen i min garnison skapar goda möjligheter till kvalitetsmässigt god fysisk utbildning och fysisk fostran.

- a) helt av samma åsikt
- b) delvis av samma åsikt
- c) kan inte säga
- d) delvis av annan åsikt
- e) helt av annan åsikt

34. Beväringsscheferna har i olika övningar inom fysisk fostran och fysisk utbildning fungerat som exempel.

- a) helt av samma åsikt
- b) delvis av samma åsikt
- c) kan inte säga
- d) delvis av annan åsikt
- e) helt av annan åsikt

35. Mina förmän diskuterar med mig och lyssnar tillräckligt mycket på mig samt beaktar de frågor som kommer upp till diskussion i samband med den fysiska utbildningen.

- a) helt av samma åsikt
- b) delvis av samma åsikt
- c) kan inte säga
- d) delvis av annan åsikt
- e) helt av annan åsikt

36. Beväringsstiden har varit med tanke på den fysiska ansträngningen

- a) mycket lätt
- b) lätt
- c) måttlig
- d) tung
- e) mycket tung

37. Marinens fysiska utbildning och idrottsutbildning har varit för tävlingsinriktad.

- a) helt av samma åsikt
- b) delvis av samma åsikt
- c) kan inte säga
- d) delvis av annan åsikt
- e) helt av annan åsikt

38. Marinens idrottsutbildning har gett en positiv och inspirerande bild av idrotten.

- a) helt av samma åsikt
- b) delvis av samma åsikt
- c) kan inte säga
- d) delvis av annan åsikt
- e) helt av annan åsikt

39. Marinens idrottsutbildning har väckt/förstärkt mitt intresse för motion, som kommer att fortsätta i reserven.

- a) helt av samma åsikt
- b) delvis av samma åsikt
- c) kan inte säga
- d) delvis av annan åsikt
- e) helt av annan åsikt

40. Jag försökte mitt bästa i G-periodens konditionstester (de första testerna)

- a) helt av samma åsikt
- b) delvis av samma åsikt
- c) kan inte säga
- d) delvis av annan åsikt
- e) helt av annan åsikt

41. Min utbildare är en rättvis och exemplarisk ledare

- a) helt av samma åsikt
- b) delvis av samma åsikt
- c) kan inte säga
- d) delvis av annan åsikt
- e) helt av annan åsikt

42. Min utbildare kan motivera mig och får mig att försöka mitt bästa i alla situationer.

- a) helt av samma åsikt
- b) delvis av samma åsikt
- c) kan inte säga
- d) delvis av annan åsikt
- e) helt av annan åsikt

43. Min utbildare låter sina underordnade tänka själv och berätta sina åsikter om olika saker t.ex i stridsövningar.

- a) helt av samma åsikt
- b) delvis av samma åsikt
- c) kan inte säga
- d) delvis av annan åsikt
- e) helt av annan åsikt

44. Min utbildare lyssnar på mig och strävar till att möta mig på en personlig nivå

- a) helt av samma åsikt
- b) delvis av samma åsikt
- c) kan inte säga
- d) delvis av annan åsikt
- e) helt av annan åsikt

LIITE 3

Varusmiesten mielipiteet liikuntakoulutukseen liittyvistä tekijöistä joukko-osaston mukaan.

TAULUKKO 14. Varusmiesten suhtautuminen varusmiespalvelukseen joukko-osaston mukaan

J-osasto	ehkä tuleva ammatti	kiinnostavaa	hyvä välivuosi	välttämätön paha	en ymmärrä miksi olen täällä
KotRa	7,4 %	19,6 %	18,9 %	41,2 %	12,8 %
SlMepa	6,0 %	20,4 %	24,6 %	37,7 %	11,3 %
UudPr	2,9 %	15,4 %	14,1 %	54,1 %	13,5 %
Yhteensä	4,5 %	17,6 %	18,0 %	47,2 %	12,7 %

TAULUKKO 15. Varusmiesten mielipiteet kouluttajien opetuksellisista taidoista joukko-osaston mukaan

J-osasto	heikko	välttävä	keskinkertainen	hyvä	erittäin hyvä
KotRa	2,7 %	7,4 %	50,0 %	39,2 %	0,7 %
SlMepa	1,8 %	11,2 %	62,5 %	23,2 %	1,4 %
UudPr	6,2 %	18,3 %	43,2 %	30,1 %	2,1 %
Yhteensä	4,3 %	14,5 %	50,1 %	29,4 %	1,7 %

TAULUKKO 16. Varusmiesten mielipiteet kantahenkilökunnan kyvystä antaa palautetta ja kannustaa joukko-osaston mukaan

J-osasto	usein	joskus	harvoin	ei koskaan
KotRa	11,5 %	48,6 %	33,8 %	6,1 %
SlMepa	10,9 %	38,6 %	36,1 %	14,4 %
UudPr	9,5 %	46,3 %	32,2 %	12,0 %
Yhteensä	10,2 %	44,4 %	33,6 %	11,8 %

TAULUKKO 17. Varusmiesten käsitykset liikuntakoulutuksen positiivisesta kuvasta joukko-osaston mukaan

J-osasto	täysin samaa mieltä	osin samaa mieltä	en osaa sanoa	osin eri mieltä	täysin eri mieltä
KotRa	3,4 %	43,9 %	28,4 %	20,3 %	4,1 %
SlMepa	3,9 %	37,0 %	24,3 %	25,7 %	9,2 %
UudPr	3,7 %	30,3 %	32,6 %	23,1 %	10,4 %
Yhteensä	3,7 %	34,4 %	29,4 %	23,4 %	9,0 %

TAULUKKO 18. Varusmiesten käsitykset tahdostaan tehdä parhaansa kuntotesteissä joukko-osaston mukaan

J-osasto	täysin samaa mieltä	osin samaa mieltä	en osaa sanoa	osin eri mieltä	täysin eri mieltä
KotRa	60,5 %	21,1 %	8,2 %	6,8 %	3,4 %
SlMepa	58,3 %	24,7 %	7,4 %	7,4 %	2,1 %
UudPr	48,9 %	20,8 %	10,4 %	11,9 %	7,9 %
Yhteensä	53,5 %	22,0 %	9,2 %	9,8 %	5,5 %

LIITE 4

Varusmiesten mielipiteet liikuntakoulutukseen liittyvistä tekijöistä sotilasarvon mukaan.

TAULUKKO 19. Varusmiesten mielipiteet kouluttajien tavasta huomioida varusmiehiä sotilasarvon mukaan

Sotilasarvo	täysin samaa mieltä	osin samaa meiltä	en osaa sanoa	osin eri mieltä	täysin eri mieltä
Jääkäri	3,2 %	22,6 %	36,0 %	22,0 %	16,2 %
Oppilas	4,4 %	21,1 %	34,1 %	25,6 %	14,8 %
Korpraali	0,0 %	28,6 %	53,6 %	10,7 %	7,1 %
AliK, Kers.	1,1 %	39,3 %	33,7 %	20,2 %	5,6 %
UpsKok	7,1 %	42,9 %	32,1 %	17,9 %	0,0 %
Yhteensä	3,4 %	24,5 %	35,6 %	22,4 %	14,1 %

TAULUKKO 20. Varusmiesten mielipiteet liikuntakoulutuksen antamasta positiivisesta kuvasta sotilasarvon mukaan

Sotilasarvo	täysin samaa mieltä	osin samaa meiltä	en osaa sanoa	osin eri mieltä	täysin eri mieltä
Jääkäri	3,6 %	30,7 %	31,2 %	25,0 %	9,5 %
Oppilas	2,6 %	33,6 %	29,5 %	24,0 %	10,3 %
Korpraali	7,1 %	46,4 %	25,0 %	17,9 %	3,6 %
AliK, Kers.	5,6 %	50,6 %	22,5 %	16,9 %	4,5 %
UpsKok	7,1 %	50,0 %	21,4 %	14,3 %	7,1 %
Yhteensä	3,7 %	34,4 %	29,4 %	23,4 %	9,0 %

TAULUKKO 21. Varusmiesten mielipiteet liikuntakipinän heräämisestä
varusmiespalveluksen aikana sotilasarvon mukaan

Sotilasarvo	täysin samaa mieltä	osin samaa meiltä	en osaa sanoa	osin eri mieltä	täysin eri mieltä
Jääkäri	6,0 %	30,9 %	29,2 %	20,4 %	13,5 %
Oppilas	10,7 %	35,8 %	25,1 %	17,0 %	11,4 %
Korpraali	14,3 %	42,9 %	17,9 %	10,7 %	14,3 %
AliK, Kers.	16,9 %	41,6 %	19,1 %	16,9 %	5,6 %
UpsKok	28,6 %	35,7 %	17,9 %	10,7 %	7,1 %
Yhteensä	9,3 %	33,8 %	26,4 %	18,5 %	12,0 %